

TUEXI – TUKIHENKILÖTOIMINTA VANHEMMAN KOKEMANA,
”Kun itse ei jaksa, tukihenkilö jaksaa.”

Erityispedagogiikan proseminaari – tutkielma
Jenni Vikman
Kevät 2010
Kasvatustieteiden laitos
Turun Yliopisto

TIIVISTELMÄ

Tutkimukseni on tehty yhteistyössä TUEXI – hankkeen kanssa. Hanke kehittää tukihenkilötoimintaa Varsinais-suomen alueella. Tukihenkilötoiminta kohdistuu 9 – 20 – vuotiaalle tuen tarpeessa oleville lapsille ja nuorille. Tukisuhde toteutuu lapsen ja tukihenkilön välillä mutta lapsen vanhemmat ovat myös osallisia toiminnassa. Siksi halusin selvittää myös vanhempien kokemuksia ja ajatuksia toiminnasta. Tätä näkemystä vahvisti tieto siitä, että hankkeen toimesta, vanhempien mielipiteitä ei ole vielä kartoitettu. Näin sain tutkimukselleni tarkoituksen ja tutkimuskysymykseni muotoutuivat seuraavanlaisiksi:

- Miten TUEXI -hankkeen tukihenkilötoiminta on onnistunut vanhemman kokemana?
- Ovatko vanhemmat saaneet tukea vanhemmuuteensa?

Tutkimusmenetelmänä on kysely, joka sopii hyvin mielipide- ja asenneilmaston mittaukseen. Kvantitatiivinen tutkimus soveltuu myös ilmiön kuvailuun ja yhteyksien, teorioiden ja hypoteesien testaamiseen. Hypoteesina tutkimuksessani on, että tukihenkilötoiminta tukee vanhemmuutta. Tämä osoittautui todeksi, sillä vanhemmat voivat hyötyneensä tukihenkilöstä, vaikka suhde olisi kestänyt vasta alle 6 kk. Samoin koko perhe kokee hyötyvänsä toiminnasta ja lapsen ja vanhemman suhteen katsotaan parantuneen, etenkin kun toiminta on kestänyt vuoden tai kauemmin. Tästä jo voidaan päätellä, että tukihenkilötoiminta on onnistunut tehtävässään, myös vanhempien mielestä. Tätä näkemystä vahvistavat tulokset siitä, että kaikki vanhemmat voisivat suositella toimintaa muillekin ja suurin osa tutkimukseen osallistuneista vanhemmista toivoisi tukihenkilön kulkevan lapsen rinnalla, niin pitkään kuin mahdollista.

Asiasanat: tukihenkilötoiminta, vanhemmuus, kolmas sektori, ekologinen teoria

SISÄLLYS:

TIIVISTELMÄ	2
1 JOHDANTO	4
2 TUEXI – HANKE	5
2.1 Tukihenkilötoiminta	5
2.2 Vanhemmuus ja sen tukeminen	7
2.3 Kolmas sektori	11
4 TUEN PIIRIIN TULO	13
3.1 Ekologinen teoria elinympäristön kuvaajana	13
3.2 Lapsen ja vanhemman polku TUEXI – tukihenkilötoiminnassa	17
3.3 Taustatekijät	19
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	21
4.1 Lähtökohdat ja tutkimusongelmat	21
4.2 Tutkimusmenetelmä	22
4.3 Aineiston keruu ja kuvailu	23
4.4 Aineiston analyysi	25
4.4.1 Aloitus ja tukisuhteen solmiminen	26
4.4.2 Tukisuhteen toteutuminen	26
4.4.3 Tukisuhteen seuranta ja päättäminen	32
5 TULOSTEN POHDINTAA	33
LÄHTEET	38
LIITTEET	41

1 JOHDANTO

Jälkiteollisen yhteiskunnan perherakenteet ja perhemuodot ovat muuttuneet teollisen yhteiskunnan muodoista. Ydinperhe on murentunut ja hajonnut. Perheiden tukena ei ole enää välttämättä sukua ja läheisverkostoa. Sukupolvelta toiselle siirtyvä, peritty tieto ja sen kulku on vähentynyt. Nämä kaikki lisäävät ammattilaisten ja uusien tukimuotojen tarpeellisuutta. Samaan aikaan keskustellaan yhteiskunnan ja vanhemman vastuun jaosta. Päävastuu lasten huolenpidosta on aina vanhemmilla ja viranomaisten tehtävä on tukea vanhempia tässä tehtävässään. Mutta missä menee vanhemman, tukitoimenpiteiden ja läheisverkoston vastuun jakamisen rajat, jos vanhempi tarvitsee apua. Etenkin kun kunnan palvelutuotantotehtävä on muuttumassa entistä enemmän palvelujen ohjaus-, organisointi- ja johtamisen tehtäviksi. Tutkimuksellani yritän selvittää kolmannen sektorin ja tukihenkilötoiminnan roolia tässä kartalla. Sekä löytää vastauksen siihen tukeeko lapsen tukihenkilö vanhempien kotikasvatusta, vanhemmuutta ja samalla koko perhettä.

TUEXI: n tukihenkilötoiminta tässä tutkimuksessa on vapaaehtoista tukihenkilötoimintaa, ei ammatillista tukihenkilötoimintaa. Tukihenkilöt saavat koulutusta vapaaehtoistyöhön mutta tiettyä ammatillista pätevyyttä ei vaadita. Näkökulma kohdistuu vanhempiin, joilla on lapsi, joka saa tukea ja ohjausta tukihenkilöltä. Tukihenkilö on tarkoitettu ensisijaisesti lapsen tukihenkilöksi mutta välillisesti oletan hänen tukevan myös vanhemman vanhemmuutta. Vanhemmuutta, sen tukemista ja kokemuksia sen onnistumisesta on aiemminkin tutkittu. Nyt tarkastelussa on vanhemmat ja mitä mieltä he ovat lapsen tukihenkilötoiminnasta.

2 TUEXI – HANKE

TUEXI - Alueellinen Nuorten Tukihenkilötoiminta 2007 -2010 on Varsinais-Suomen Lastensuojelujärjestöt ry:n hanke, jossa ovat mukana Lieto, Masku, Mynämäki, Paimio, Raisio, Rusko ja Salo. Mukana on myös kahdeksan muuta lastensuojelujärjestöä ja joukko muita yhteistyötahoja. TUEXI – hankkeen rahoittaa vuosille 2007 – 2010 Raha-automaattiyhdistys. Ensimmäiset tukihenkilöt on koulutettu keväällä 2008. Hanke kehittää vapaaehtoistyöhön perustuvaa tukihenkilötoimintaa 9 – 20 -vuotiaille lapsille ja nuorille. (vslapset.fi.) Toiminnan tarkoituksena on ehkäistä tuen tarpeessa olevan lapsen tai nuoren ongelmia ja edistää hänen suotuista kehitystään. Hankkeen tavoitteena on myös luoda pysyvä palvelumalli, jossa julkinen sektori, kolmas sektori ja koulutusorganisaatio kehittävät ja toteuttavat yhdessä tukihenkilötoimintaa Varsinais-Suomen alueella. Malli tarjoaa 9 – 20 -vuotiaille lapsille ja nuorille tukea ja ohjausta erilaisissa elämäntilanteissa. Hankkeen tehtävänä on itse rekrytoida ja motivoida tukihenkilöitä mukaan toimintaan. Tukihenkilöiden koulutus, ohjaus ja tukeminen kuuluvat hankkeen toimintaan, sekä välitystoiminnan kehittäminen ja ylläpito. TUEXI - hankkeen tukihenkilötoiminta on ammatillisesti ohjattua vapaaehtoistyötä. Hankkeen tehtävänä on myös toimia tietopisteenä tukihenkilötoiminnasta. (vslapset.fi) Hanke on teettänyt toiminnastaan väliarviointiraportin, jonka on toteuttanut Kehityspiikki Oy. Väliarviointiraportti on konsultaation ja arviointitutkimuksen yhdistelmä.

2.1. tukihenkilötoiminta

Tukihenkilötoiminta on yksi vapaaehtoistoiminnan muoto. Se voidaan jakaa kahteen osaan: yksilötukisuhteisiin ja ryhmämuotoiseen tukitoimintaan. Yksilötukisuhteissa korostuu kahden ihmisen suhde ja vuorovaikutus. Ryhmämuotoinen tukihenkilötoiminta muodostuu samankaltaisessa elämäntilanteessa olevista ihmisistä, se on samalla vertaistukea. (Lehtinen, 1997, 52) Tukihenkilötoiminnasta voidaan erottaa vielä tukiperhetoiminta. Tukiperheet ovat vapaaehtoisia perheitä jotka saavat

kotiinsa noin kerran kuukaudessa tuettavia lapsia tai lapsen. Tukiperheenä voi toimia lapsiperhe, lapseton pariskunta tai yksinasuva henkilö (pelastakaalapset.fi).

Eeva Valjakan mukaan 1900 – luvun alun vuosikymmenille asti lastensuojelun päälinjainen huoli on ollut poliittinen ja se on vaikuttanut myös lainsäädäntöön, köyhäin- ja vaivahoitoasetuksiin. Huolen aiheina oli aineellinen niukkuus ja työväenkysymys. Lapsiperheiden olojen kurjistumisen pelättiin aiheuttavan uhkaa koko yhteiskuntajärjestykselle. (Aurora 1/2010,12) Lastensuojelun tukihenkilötoiminnan historia ulottuu vuoteen 1936 ja silloiseen suojeluvalvontajärjestelmään.

Lastensuojeluviranomaisen määräyksestä lapselle määrättiin vapaaehtoinen suojeluvalvoja joka valvoi lapsen tai nuoren käyttäytymistä ja elämänolosuhteita.

Tukihenkilötoiminta korvasi suojeluvalvonnan 1970 – luvulle tultaessa ja vahvisti entisestään asemaansa lastensuojelulain uudistuksen myötä vuonna 1983.

Hyvinvointivaltioajattelu oli vallannut alaa ja sosiaaliturvan uudistukset löytäneet lapsiperheet (Aurora 1/2010,12). Laissa määriteltiin tukihenkilö- ja tukiperhetoiminta lastensuojelun avohuollon tukitoimeksi. Uusin lastensuojelulaki tuli voimaan 1.1.2008 ja se edellyttää laaja-alaista ja suunnitelmallista lasten ja perheiden ongelmia ehkäisevää toimintaa lastensuojelun ohella sosiaalitoimen muillakin sektoreilla, esimerkiksi päivähoidossa, terveydenhuollossa ja opetustoimessa. Toisaalta uusin lastensuojelulaki korostaa myös vanhempien vastuun ensisijaisuutta lasten huolenpidosta. (Lastensuojelulaki 36§)

Jos tukitoimia kuitenkin tarvitaan, niitä voivat olla keskustelu, neuvonta ja ohjaus, jotka tapahtuvat lähinnä sosiaalityöntekijän kanssa. Tukitoimena on mahdollisuus saada myös taloudellista tukea, apua asunnon hankkimiseen tai siellä puutteiden korjaamiseen. Tukitoimena lapsi tai nuori voi saada apua koulunkäyntiin, ammatinvalintaan, työhön sijoittumiseen tai harrastuksiin. Myös loma- ja virkistystoiminta, erilaiset sijoitukset laitospäivähoitoon tai perhehoitoon tai terapiapalveluita lapsi voi saada tukitoimena. (Korhonen 2005,34) Käytännössä mitä tahansa lapsen ja perheen hyvinvointia tukevaa tai edistävää toimintaa voidaan järjestää lastensuojelun avohuollon tukitoimena (Gottberg 2007).

Tukihenkilötoiminta on lastensuojelun avohuollon tukitoimen lisäksi myös ehkäisevää lastensuojelua. Lapsi tai nuori kuuluu ehkäisevän lastensuojelun piiriin silloin, kun hän ei ole vielä lastensuojelun asiakkaana. Tehtävänä on lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen, lasten, nuorten ja heidän vanhempien tai huoltajien ongelmien ennaltaehkäisy ja näiden ongelmien vakavoitumisen ja syvenemisen estäminen (sosiaaliportti.fi). Työtä tehdään moniammatillisissa työryhmissä ja yhteistyössä eri sektoreiden kanssa. Tarkoitus on puuttua asioihin mahdollisimman varhain, tukea vanhempia ja huoltajia lasten hoidossa ja kasvatuksessa, sekä huomioida aina lasten etu.

Tukihenkilö toimii yhteistyössä sosiaalityöntekijän ja tuettavan vanhempien kanssa, sekä tukihenkilötoiminnan koordinaattorien kanssa, esimerkiksi TUEXI -hankkeessa. Tukihenkilö toimii oman elämäkokemuksensa ja tukihenkilökurssilta saamiensa tietojen pohjalta. Toiminta pohjautuu omaan etiikkaan ja moraaliin. (Korhonen 2005,28) Tukihenkilöllä ei tarvitse olla alalle sopivaa koulutusta koska varsinaista ammatillista työtettä ei odoteta. Toimintaa koordinoidaan kuitenkin ammatillisesti ja paikallisesti, eli kyseessä on ammatillisesti ohjattua vapaaehtoistoimintaa. Toiminta on suunnitelmallista, tavoitteellista, organisoitua ja ohjattua vapaaehtoistoimintaa. (Korhonen 2009,9)

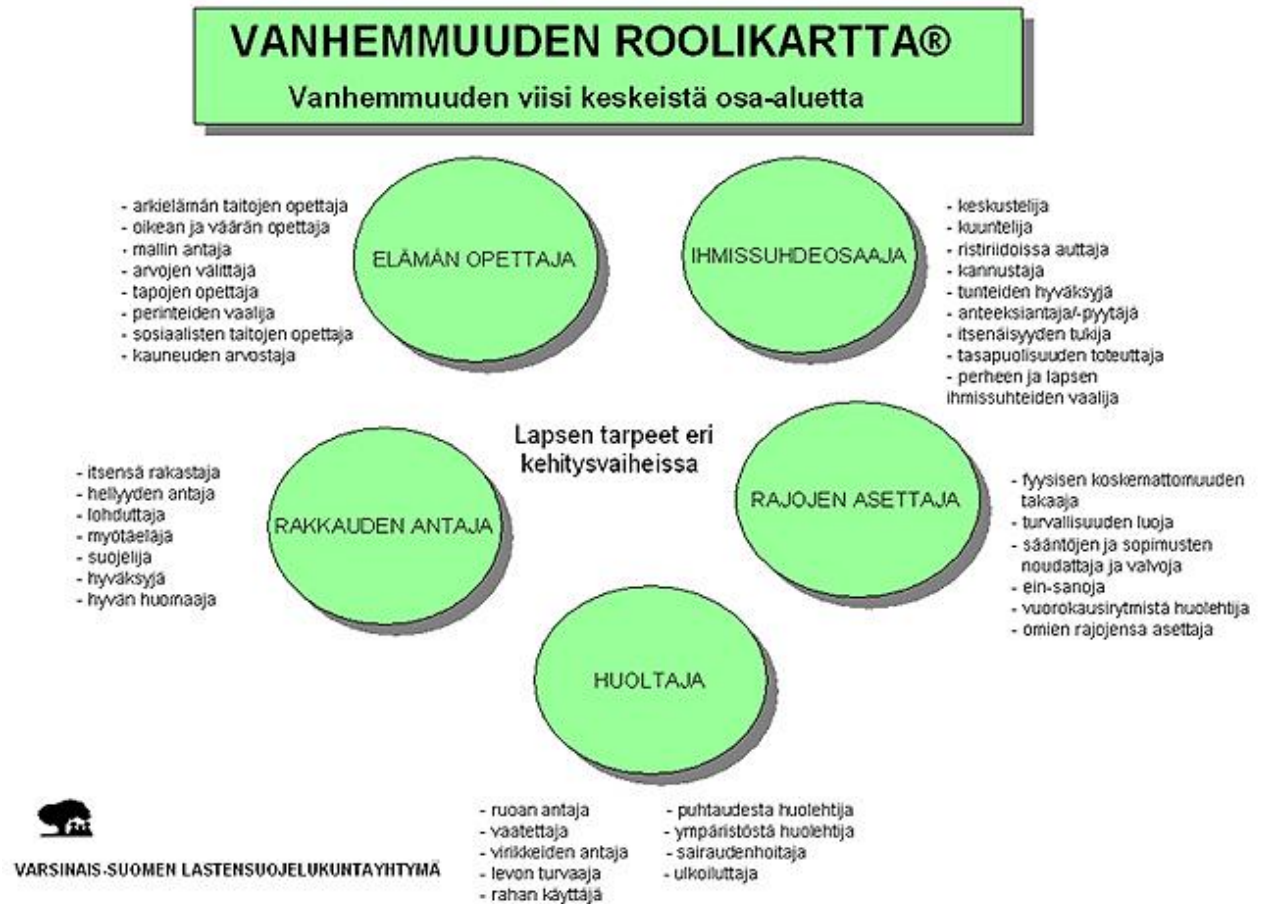
2.2. vanhemmuus ja sen tukeminen

Tutkimuksessani puhun vanhemmuudesta, en erottele sitä äitiyteen ja isyyteen. Vaikka historiassa näin on tehtykin, että 1800 – luku oli äitiyden ja 1900 – luku isyyden aikakautta (Hoikkala, Roos, 2000, 190) Vanhemmuus, omana ilmiönään on noussut 1900 – luvulta tieteen ja kaunokirjallisuuden kentältä. Perheen muuttumisen myötä myös vanhemmuus on muuttunut. Perhesuunnittelun yleistyttyä ja perheeseen pienemisen myötä myös vanhemmuus, itsestäänselvyytenä on hävinnyt. Samalla on hävinnyt myös patriarkaaliset roolit traditionaaliseen perheeseen liittyen. (Hoikkala ja Roos 2000,190) Vanhemmuudesta on tullut oma tutkimuskohde ja käsitteenä se on muuttunut.

Anna Rotkirch puhuu pirstoutuneesta vanhemmuudesta (Hoikkala ja Roos 2000, 187). Hänen mukaansa 2000 – luvun vanhempi joutuu taistelemaan työpaikan, oman vapaa-ajan, parisuhteen ja vanhemmuuden ajankäytön ristitulella. Ihmissuhteisiin käytetystä ajasta on tullut pääomaa, jonka käyttöä ja sijoittamista suunnitellaan. On myös oletettu, että nuoruusiän pidentyminen ja eri elämänvaiheiden välisten raja-aitojen liukuvuus ja epämääräisyys aiheuttavat vanhemmille päänvaivaa (Poikkeus, Laakso, Aro, Eklund, Katajamäki, Lajunen 2002, 66). Vanhemman roolia eri ikävaiheissa ei tunnisteta ja ei tiedetä, mitä voi ja pitää sallia missäkin vaiheessa. Sosiaalisten verkostojen mureneminen aiheuttaa sen, että kaikilla ei ole lähipiirissään ihmisiä joilta kysyä apua ja neuvoa.

Määrittelen vanhemmuuden olennaiset tehtävät Bornsteinin (1995) mukaan. Fyysisen hyvinvoinnin ja hoivan lisäksi vanhemmuuteen kuuluu sellaisten olosuhteiden luominen, jotka tukevat erilaisten mahdollisuuksien toteuttamista ja auttavat lasta kasvamaan yhteisönsä täysivaltaiseksi jäseneksi. (Poikkeus ym. 2002,160) Voimavarat eri perheissä jakautuvat kuitenkin hyvin epätasaisesti ja vanhemmilla ei välttämättä ole voimia, kykyä tai halua mahdollistaa uusia ja erilaisia toimintaympäristöjä lapselle. Tukisuhde on tällöin yksi mahdollinen tukimuoto. Vapaaehtoistyöhön koulutettu aikuinen voi mahdollistaa sellaisia asioita ja ympäristöjä joita vanhemmat eivät kykene tarjoamaan. Tukihenkilön tehtävä on tukea ensisijaisesti lasta ja välillisesti myös vanhempaa ja koko perhettä. Tukihenkilön mukaantulo lapsen elämään vaikuttaa myös vanhempiin ja vanhemmuuteen, sekä lapsen ja vanhemman vuorovaikutukseen. Siksi näen että vanhemmuus on merkittävä osa tukihenkilötoimintaa ja se on huomioitava lapselle tukea suunniteltaessa.

Vielä konkreettisempia vanhemmuuden yksittäisiä tehtäviä ja rooleja löytyy vanhemmuuden roolikartasta (Helminen 1999, 32). Sen avulla on hahmoteltu vanhemmuutta mahdollisimman selkeästi ja luontevasti. Vanhemmuuden viisi keskeistä osa-aluetta ovat elämän opettaja, ihmissuhdeosaaja, rajojen asettaja, huoltaja ja rakkauden antaja. Jokainen rooli sisältää tehtäviä jotka ovat lapsen kehityksen kannalta välttämättömiä. (Helminen 1999, 32). Pääroolien alla on vielä 6 – 9 täydentävää alaroolia.

Kuvio 1. Vanhemmuuden roolikartta (www.vslk.fi)

Vanhemman kaikki viisi roolia ovat sellaisia jotka näyttäytyvät lapsen elämässä joka päivä. Joku rooli voi näkyä voimakkaammin toisessa hetkessä ja joku toinen taas painottua enemmän jossakin toisessa tilanteessa. Kaikista rooleista on hyvä olla tietoinen jotta voi toimia lasta tukevasti joka hetki. Elämän opettajan rooli sisältää paljon sellaista joka lähtee vanhemman omista elämäntavoista ja tottumuksista. Vanhemman rooli sisältää ajatuksen siitä, että aikuinen on aina esimerkkinä lapselle ja vanhemman pitäisi pystyä olemaan viimekädessä aikuinen ja toimia esimerkillisesti. Aikuinen tekee samalla tavalla virheitä elämässään kuin lapsikin mutta vanhempi näyttää omalla toiminnallaan kuinka niistä virheistä, vaikeuksista ja ongelmista voi selvitä. Näin hän välittää seuraavalle sukupolvelle elämässä tarvittavia selviytymiskeinoja.

Ihmissuhdeosaaja roolin tehtävä on opettaa kuinka ihmissuhteissa toimitaan. Asioista voi ja pitää keskustella mutta tarpeen tullen täytyy osata myös kuunnella. Tunteet liittyvät vahvasti ihmissuhteisiin, niiden näyttämisen ja esittämisen taito on vaativaa. Vanhempi antaa esimerkkiä myös siitä miten pitää selvittää riitatilanteet ja milloin pyytää anteeksi. Rajojen asettajan rooli on merkitsevä niin psyykkisen kuin fyysisenkin turvallisuuden kannalta. Sääntöjä ja sopimuksia on noudatettava niin kotona, koulussa kuin vapaa-ajallakin. Vanhemman vastuu ulottuu tässä kohdin myös kotiseinien ulkopuolelle. Huoltaja roolin tehtävä on varmistaa riittävä ravinto, lepo, puhtaus ja virikkeet. Rakkauden antajana vanhempi toimii silloin kun hän osoittaa rakkautta lastaan ja itseään kohtaan, osaa lohduttaa, suojella ja kannustaa.

Tutkimuksessani tarkastelen vanhemmuuden roolikartan avulla, vanhemmuuden tukemisen alueita. Kysyessäni vanhempien näkökulmaa siitä miten tukihenkilö on tukenut lasta ja ehkä koko perhettä, halusin selvittää sijoittuuko tukihenkilö juuri näille roolikartan alueille. Näin voitaisiin ajatella, että tukihenkilö tukee samalla äidin ja isän vanhemmuutta.

Tilastokeskuksen perhebarometrissä 2006 – 2007 nousi esiin seuraavat toimenpiteet joilla voidaan tukea vanhemman jaksamista. Jos perheen tulot koostuvat suurilta osin perhepoliittista tulonsiirroista, olisi huolehdittava niiden riittävydestä. Riittävä vanhempainpäiväraha ja kotihoidon tuki voivat hälventää äitien huolta omasta jaksamisestaan (Lammi - Taskula ja Salmi 2008, 56). Työelämän vastuu on suuri vanhempien jaksamisessa. Työn organisoinnilla ja työyhteisön toimintatavoilla voidaan helpottaa vanhempien mahdollisuutta hoitaa sekä työ, että perhe. Parisuhde ja lähiverkosto nähtiin kannattelevana tekijänä jaksamisessa. (Lammi – Taskula ja Salmi 2008, 57) Samalla havaittiin että etenkin lähiverkoston tukea ei ole riittävästi saatavilla. Se merkitsee myös ammattilaisten avun tarvetta. (Lammi – Taskula ja Salmi 2008, 57) Listenmaa (2009) on tutkinut tuettavia vanhempia jotka ovat tukihenkilötoiminnan piirissä. Tutkimus kertoo tuloksista jotka vahvistavat käsitystä, että tukihenkilötoiminnalla voidaan tukea myös vanhempia. Yhdessä tekeminen ja keskustelut tukihenkilön kanssa, tukivat vanhemmuutta ja auttoivat äitejä jaksamaan paremmin (Listenmaa 2009, 82).

2.3. Kolmas sektori

Kolmas sektori toimii yhteistyössä yksilön ja valtion välissä, ne luovat verkoston jonka avulla voi tuntea yhteenkuuluvuutta ja yhteisöllisyyttä. Kolmas sektori on yleiskäsite jota voidaan kutsua myös vapaaehtoissektoriksi, hyväntekeväisyyssektoriksi tai ei-julkiseksi sektoriksi. (Jokinen ja Saaristo 2006, 252) Kolmas sektori toimii yritysten muodostaman yksityisen sektorin ja valtion ja kuntien muodostaman julkisen sektorin rinnalla. Se koostuu järjestöistä, yhdistyksistä, säätiöistä ja uusosuuskunnista. (Jokinen ja Saaristo 2006, 252 – 253)

Kolmannen sektorin käsite on aika tuore mutta asia vanha tuttu. Järjestöjen ja julkisen sektorin suhteet ovat muuttuneet viimeisen sadan vuoden aikana laidasta laitaan. 1900 – luvun alussa hyväksytyin yleisen ja yhtenäisen äänioikeuden lisäksi luotiin byrokraattinen hallintojärjestelmä. Byrokratiakauden keskeisin tehtävä oli politiikan ja hallinnon erottaminen toisistaan. (Möttönen ja Niemelä 2005, 80) Se oli vallitsevana toimintatapana 1960 – luvulle asti. Sitä seurasi hallinnollis-poliittinen järjestelmä jossa politiikka nähtiin liikkeelle panevana voimana ja hallinto politiikan jatkeena. Puoluepolitiikan nousun ohella kunnan merkittäväksi tehtäväksi nousi palvelutuotantotehtävä. (Möttönen ja Niemelä 2005,81) Politisoituneella kaudella nähtiin, että yhteiskunnan tulee määritellä, minkälaisia palveluja tuotetaan. Tällöin myös kuntien ja kolmannen sektorin tehtäväjakoja muutettiin siten, että järjestöjen toimintaa alettiin kunnallistaa. (Möttönen ja Niemelä 2005, 80 – 82) Molemmista perinteistä on suuntaviivoja jäljellä edelleenkin kuntien toimintatavoissa. Kunnan tehtävä on nähty viime aikoina enemmän tuotantotehtävänä kuin yhteiskunnallisena tai poliittisena. Tämä vaikuttaa kolmannen sektorin toimijoihin niin, että heidät nähdään ensisijaisesti vaihtoehtoisina palvelun tuottajina. Kehitystä on yhdistetty managerialismiin ja uusliberalistiseen tavoitteeseen pienentää ylipäänsä julkista sektoria. (Möttönen ja Niemelä 2005, 84 – 85) Managerialismin Möttönen ja Niemelä ovat määritelleet yrityselämän ohjaus-, johtamis- ja toiminnan organisointitapojen siirtymisenä julkisiin organisaatioihin. Järjestöjen asema on siis muuttunut viimeisten vuosikymmenien aikana merkittävästi. Hyvinvointivaltion rakentamisen aikaan järjestöt nähtiin julkiseen hallintoon nähden alisteisena, hierarkkisena. (Möttönen ja Niemelä 2005, 101) Julkinen valta määräsi järjestöjen tehtäviä ja toimintaa. Järjestöjen

tehtäviä siirrettiin kunnille. Nyt järjestöt nähdään osana palvelumarkkinoita ja yhtenä tasavertaisena palvelun tuottajana muiden yritysten joukossa. Tämä tarkoittaa, että järjestöjen on pohdittava alkuperäisiä tehtäviään ja roolejaan ja hahmotella uutta suuntaa tai pysyä entisessään. Varmaa kuitenkin on että kunnan ja järjestöjen yhteinen toiminta-alue on laajentunut. Yhteisiä toimintaperiaatteita ja menettelytapoja ei ole vielä luotu. (Möttönen ja Niemelä 2005, 103) Merkittävimäksi muutokseksi järjestöjen tehtävässä Möttönen ja Niemelä luettelevat toimimisen toimintaverkostoissa jotka ovat keskeisessä asemassa paikallisessa hyvinvointipolitiikassa (2005,104).

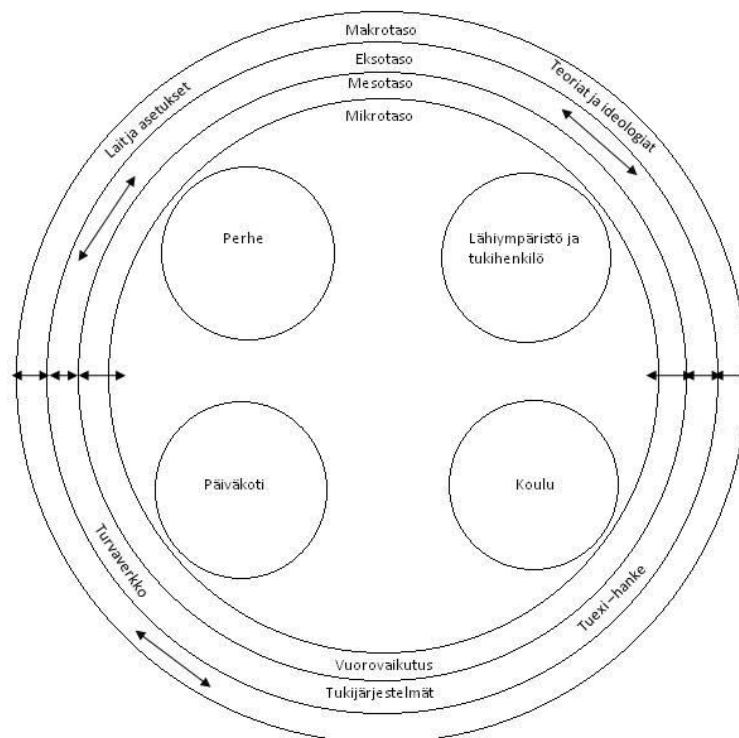
Möttösen ja Niemelän (2005, 67 – 78) mukaan järjestötoiminnan keskeisimpiä tehtäviä paikallisessa hyvinvointipolitiikassa ovat sosiaalisen pääoman ja hyvinvoinnin lisääminen, välittämisen ja jakamisen kanavien tarjoaminen, identiteetin rakennusaineksien tarjoaminen, osallisuuden väylien luominen, äänettömien äänenä toimiminen, toivon tuottaminen ja innovaatiomoottorina toimiminen. Tehtävien toteuttaminen ei tuota taloudellista voittoa yksityisille omistajille vaan mahdolliset voitot käytetään toiminnan uudistamiseen. Voittoina voidaan luetella myös paikallisyhteisöjä hyödyttävä työllistävä vaikutus ja peruspalvelujen tuotto.

Järjestöjen palvelutuotantoa koskevia odotuksia ja arvioita on tutkittu sosiaalibarometrin (Vuorinen, Särkelä, Perälähti, Peltosalmi, Peisa, Londen, Eronen 2005, 111) avulla. Eri vastaajaryhmiä pyydettiin arvioimaan kuinka suuri merkitys järjestöjen tuottamilla palveluilla on kansalaisten hyvinvoinnin toteuttamisessa tällä hetkellä 2010 ja tulevaisuudessa, vuonna 2015. Kaikki vastaajaryhmät, sosiaalitoimi, Kela, työvoimatoimisto, terveyskeskus ja järjestöt arvioivat järjestöjen tuottamien palvelujen merkityksen kasvavan lähivuosina. Sosiaalitoimen 265 vastaajasta kolmannes sanoi palvelujen merkityksen olevan melko suuri tai suuri tällä hetkellä ja yli 60 % arvioi ne merkittäviksi tulevaisuudessa. Myös kaikki vastaajaryhmät huomioiden, tulevaisuudenarvio luku järjestöjen palvelutuotanto tehtävästä, nousee 62 %. (Vuorinen ym. 2005, 111) Nämä tämän hetkiset luvut ja tulevaisuuden näkymät todistavat järjestöjen kasvavaa roolia palveluiden tuottamisessa.

3 TUEN PIIRIIN TULO

3.1. Ekologinen teoria elinympäristön kuvaajana

Lähtökohtanani on Urie Bronfenbrennerin ekologinen teoria (1979), joka korostaa lähiympäristön ja yksilön välisen vuorovaikutuksen merkitystä. Vuorovaikutusta nähdään tapahtuvan neljällä tasolla, mikro-, meso-, ekso- ja makrotasolla (Tonttila 2006, 9). Tasojen funktio on kahdenlainen. Toisaalta tasot edustavat niitä olosuhteita joissa kehitys tapahtuu, toisaalta ne muodostavat itse kehitysprosessin sisällön (Karila, Kinos & Virtanen 2001,214). Kehityksessä tapahtuvalla edistymisellä on siirrettävyyttä ympäristöstä toiseen. Yksilö toimii näillä kaikilla neljällä tasolla ja tavoittelee tasapainoa niiden välille. Ekologisen teorian, kasvun ja kehityksen viitekehyksessä on perheiden kasvatustyön tukeminen.

Kuvio 2. Perheen ekologinen viitekehys tässä tutkimuksessa, mukailen Tuula Tonttilaa (2009, 11).

Mikrotasolla tapahtuu perheiden kasvatustyötä yhteistyössä lähiympäristön, päiväkodin ja koulun kanssa. Lapsen lähiympäristöön kuuluu ensisijaisesti perhe ja sen sisällä olevat vuorovaikutussuhteet. Lapsen kasvaessa mukaan tulevat päivähoito, ystäväpiiri, koulu ja muut lähiympäristöt joissa lapsi toimii. Bronfenbrennerin (1979) mukaan mikrosysteemin laatu riippuu sen kyvystä ylläpitää ja edistää kehitystä ja tuottaa konteksti, joka on osoittautunut kehityksellisesti haastavaksi ja emotionaalisesti oikeaksi (Tonttila 2006, 9).

Ekologisen mallin mukaan mesotaso muodostuu mikrotason suhteista. Kaikki vuorovaikutussuhteet joita lapsella on sisältyvät mesotasoon. Tämä muodostaa samalla sosiaalisen verkoston joka on vanhemmille tukena kasvatustyössä. Garbarino (1990) on todennut, että mesotason rikkautta voidaan mitata sen liittymien lukumäärällä ja laadulla. Vanhemmuuden tukemisen kannalta olisi merkittävää, että vanhempi saisi mahdollisimman monelta kannalta tukea tarpeilleen (Tonttila 2006, 10). Eksotaso käsittää lähiympäristöä laajemmat suhteet joihin yksilö ei kuulu mutta vaikuttaa välillisesti. Tähän kuuluvat erilaiset tuki- ja ohjauspalvelut sekä vanhempien/vanhemman työpaikka. TUEXI – hankkeen ja Varsinais-suomen lastensuojelujärjestöt sijoitan eksotasolle. Makrotaso käsittää ideologiset, kulttuuriset ja materiaaliset suhteet. Tähän systeemiin kuuluu politiikka ja talous, jotka ovat lainsäädännön ja ohjeistusten taustalla. Lainsäädäntö taas vaikuttaa perheeseen heidän saamien tukien ja palvelujen kautta. Uusi lastensuojelulaki vuodelta 2008 painottaa varhaisen tuen toimintaa lastensuojelun periaatteena. TUEXI – hankkeen toteuttama tukihenkilötoiminta toimii avohuollon tukitoimena ja ehkäisevänä lastensuojeluna. Tukihenkilöt jotka toimivat lapsille yhtenä vuorovaikutussuhteena sijoittuvat mikro- ja mesotasolle. Ihmisen kulttuuriympäristöön kuuluvat elämäntavat, elämäntavan erilaiset vaihtoehdot, sosiaalisen vuorovaikutuksen muodot ja voimavarat (Tonttila 2006, 10).

Ekologisen teorian peruslähtökohta on kehityksellinen näkökulma. Oletetaan että kehitys tapahtuu yksilön ja ympäristön välisenä vuorovaikutuksena. Kehitys tapahtuu

pidemmällä aikavälillä ja muutosta voit tapahtua vasta tietyn ajan kuluttua. (Karila ym. 2001, 205 - 206) Ensin ihminen on tietoinen ympärillään olevista asioista ja ihmisistä, jonka jälkeen hän tulee tietoiseksi erilaisista toimintaympäristöistä joihin hän ei vielä kuulu. Kehitysprosessin edetessä ihmisen kyky käsittää ja käsitellä tapahtumia laajenee ja hän pääsee osalliseksi useampia toimintaympäristöjä. (Karila ym.2001, 207)

Bronfenbrenner korostaa toiminnan merkityksellisyyden ja tarkoituksenmukaisuuden kokemista kehittyvälle yksilölle. Näin yksilö saa suurimman hyödyn kehityksen kannalta. Näitä toimintoja kutsutaan ekologisessa teoriassa molaariaktiiviteeteiksi. Ne toimivat eräänlaisena mittarina yksilön kehityksellisestä tilasta. Molaariaktiiviteettien vaihtelu, monimutkaistuminen, aikaperspektiivien vaihtelu ja uusien ihmisten ja tapahtumien mukaantulo kertovat kehittymisestä. (Karila ym.2001, 210)

Molaariaktiiviteetteja voi harjoittaa yksin mutta useimmiten se tapahtuu vuorovaikutuksessa toisen ihmisen kanssa. Dyadisessa suhteessa yksilö on vuorovaikutuksessa yhden ihmisen kanssa kerrallaan. Dyadinen suhde voi olla muodoltaan erilainen. Ensimmäisessä suhteessa, yksilö on kovin kiinnostunut toisen tekemisistä mutta toinen ei huomaa tätä. Toisessa dyadisessa muodossa on kyse yhteisestä toiminnasta, yhteisestä tekemisestä. Kolmannen suhteen Bronfenbrenner on nimennyt primaarisiksi dyadiksi. Siinä yksilöillä on vahva tunneside keskenään vaikka he eivät olisi läsnä keskenään. Kaikkia kolmea suhdetta luonnehtii vastavuoroisuus, vallan tasapaino ja tunnesuhteen laatu. (Karila ym.2001,211)

Dyadisten suhteiden lisääntyessä yksilölle, kehittyä hänen mahdollisuudet uusien ihmisten tapaamiseen ja verkostoitumiseen. Alkaa muodostua sosiaalinen verkosto joka nähdään erittäin tärkeänä yksilön kehityksen kannalta ekologisessa teoriassa. Sosiaalisessa verkostossa erilaisilla toimijoilla on erilaisia rooleja. Ne toisaalta asettavat vaatimuksia ja odotuksia yksilölle mutta myös muille hänen kanssaan toimiville. Roolit saattavat toimia käyttäytymisen ohjaajina. On kuitenkin rikkautta kehityksen kannalta mitä useaman eri roolissa toimivan henkilön kanssa yksilö saa toimia. Kehityksen kannalta on myös edistyksellistä jos yksilö saa toimia erilaisissa mikrosysteemeissä. Siirtymää mikrosysteemien välillä kutsutaan Bronfenbrennerin mukaan ekologisiksi siirtymäksi (Karila ym. 2001,212). Olennaista on mesotaso, eli suhteen toimivuus ja luonne. Teoria luettelee pääkohtia joita olisi syytä ottaa huomioon kun halutaan

edistää yksilön mikrotason laajentumista. Siirtymävaiheessa olisi hyvä olla tuttuja henkilöitä mukana ja yhdessä puhua yhteisistä rooliodotuksista ja päämääristä, kehittyvän yksilön kannalta. Yhteistyö ja avoin kommunikaatio uusien ja vanhojen mikrosysteemien välillä on oleellista. Painotetaan henkilökohtaista vuorovaikutusta. (Karila ym.2001,213)

Tutkimustyön taustallani on myös ulkopuolisen arvioitsijan, Kehityspiikki Oy:n väliarviointiraportti (Anttila, Juote, Ruokolainen, Anttila 2009). Se on tehty konsultaation ja arviointitutkimuksen avulla. Arviointi toteutettiin monitahoarviointina ja se pyrki kuvaamaan toimintaa monesta näkökulmasta ja tunnistamaan ristiriitaisiakin odotuksia. (Anttila ym. 2009, 28) Väliarviointiraportin tutkimusasetelma muodostui kolmesta teemasta, kehittäminen, tulokset sekä kustannusten ja vaikuttavuuden arviointi. Kaikkea kolmea teemaa käsiteltiin kunnan, sidosryhmien, TUEXI - hankkeen, tukihenkilöiden ja tuettavien näkökulmasta. Koska väliarvioinnissa ei otettu huomioon tuettavan lapsen, vanhemman näkökulmaa, pyrin omalla tutkimuksellani selvittämään tämän prosessin. Väliarviointiraportti toteutettiin sähköisten kyselyiden, haastatteluiden ja projektin työntekijöiden yhteenvetojen avulla.

Tutkimuskysymykset kehittämistoiminnasta pyrki selvittämään mitkä ovat TUEXI - hankkeen ydinprosessit ja mitä kehittämisen näkökulmasta, niissä voitaisiin parantaa. Kehittämisen kannalta arvioitiin tuettavien, tukihenkilöiden, järjestöjen yhdyshenkilöiden, kuntien ja TUEXI - hankkeen prosessia. Tukihenkilöiden sähköiseen kyselyyn vastasi 18 ihmisestä 15 helmikuussa 2009 (Anttila ym. 2009, 30). Myös viittä tukihenkilöä haastateltiin samaisena ajankohtana. He olivat tavattoman tyytyväisiä TUEXI – hankkeen tukihenkilöprosessin eri vaiheiden onnistumiseen. Samoin 6 haastateltua, tuettavaa lasta koki toiminnan omalta osaltaan tärkeänä ja mielekkäänä helmikuussa 2009. (Anttila ym. 2009, 12, 30) Tuloksia mitattiin lasten elämäntilanteessa tapahtuvien muutosten avulla, sosiaalitoimen, tukihenkilöiden ja tuettavien näkökulmasta. Tukihenkilöiden omat kokemukset tukisuhteen toimivuudesta huomioitiin sekä projektin määrälliset tulokset rekrytoinnista, koulutuksesta ja tukiprosessin tuloksista. Kuntien tukihenkilötoiminnan avainhenkilöt kertoivat puhelinhaastatteluissa omia havaintoja tukihenkilötoiminnan hyödyistä.

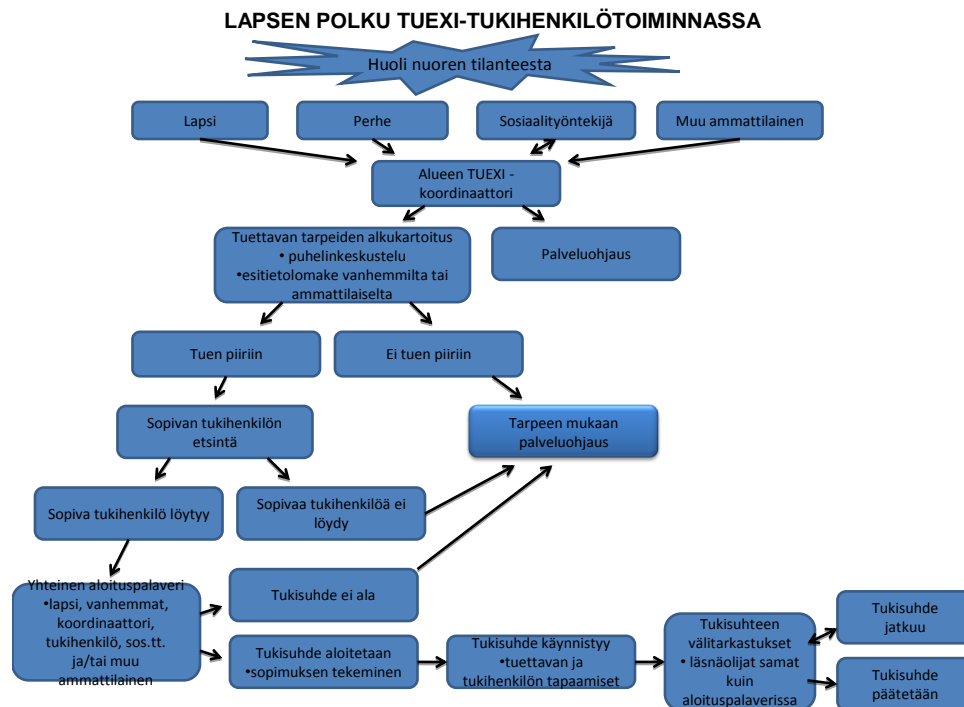
(Anttila ym. 2009, 30) Kysymyksiin siitä, millaisia välittömiä ja välillisiä kustannuksia tukihenkilötoiminnalla on ja mikä on kustannusten suhde tunnistettuihin hyötyihin, vastasivat projektin työntekijät ja kuntien tukihenkilötoiminnan yhdyshenkilöt (Anttila ym. 2009,31). Jokaiselta osallistuja paikkakunnalta saatiin yhden sosiaalityöntekijän haastattelu.

Väliarviointiraportti (2009,3) kertoo merkittävistä laadullisista tuloksista joita TUEXI -toiminta on saanut aikaan. Tukihenkilötoiminta on tarjonnut virikkeitä, mahdollisuuden kohdata arvostavan aikuisen ja kuuntelijan, sekä parantanut lapsen mielialaa ja kommunikaatiovaikeuksia. Elämänhallinnan sekä lapsen suhteen omiin vanhempiin kerrotaan parantuneen. (Anttila ym.2009,3) Lapset itse kertoivat myönteisesti tukihenkilötoiminnasta: mahdollisuus tehdä erilaisia asioita on kasvanut, vanhemmat saavat levätä, koulunkäynti on parantunut, saa puhua toiselle aikuiselle, keskittymiskyvyn parantuminen, rikosten vähentyminen ja sijoituksen välttäminen (Anttila ym. 2009,6). Tukihenkilöt kertoivat samoista laadullisista tuloksista, virikkeellinen tekeminen, kontakti tavalliseen aikuiseen, kieli ja vuorovaikutustaidot ovat parantuneet. Tukihenkilöt mainitsivat myös vanhempien saaman lepo hetken, lapsen rötötelyyn vähenemisen ja palveluiden piiriin ohjaamisen. Vanhempien arveltiin myös hyötynneen toiminnasta, he saivat omaa aikaa ja suhde lapseen mahdollisesti myös parantunut. Sosiaalityöntekijät olivat maininneet, että myönteinen ja avoin ilmapiiri vaikuttaa jo sinällään lapseen ja hänen kehitykseensä. Lapset ovat olleen hyvin voivamman oloisia ja kiitelleet tukihenkilöstä. Tukihenkilötoiminta on syrjäytymistä ja jopa huostaanottoja estävää. (Anttila ym. 2009,6)

3.2. Lapsen ja vanhemman polku TUEXI – tukihenkilötoiminnassa

Huolen lapsen tilanteesta voi ilmaista alueen koordinaattorille nuori itse, perheenjäsen, sosiaalityöntekijä tai joku muu ammattilainen. Jos sekä lapsi, että vanhempi ovat sitä mieltä, että tukihenkilöstä saattaisi olla apua lapselle, lähdetään etsimään sopivaa tukihenkilöä. Hakuprosessista vastaa hankkeen työntekijät. Tukihenkilön ja tuettavan ominaisuuksien huomioimisella pyritään varmistamaan, että alkavasta tukisuhteesta tulisi mahdollisimman antoisa ja onnistunut. Kun sopiva

tukihenkilö on löytynyt, järjestetään yhteinen aloituspalaveri. Tapaamisessa ovat mukana lapsi, vanhempi, koordinaattori, tukihenkilö, sosiaalityöntekijä ja/muu mahdollinen ammattilainen. Tapaamisessa käydään läpi kaikkien osapuolten odotukset ja toiveet toiminnan suhteen, sekä keskustellaan siitä miten suhde käytännössä toimii. Yhteiset pelisäännöt ja tavoitteet käydään läpi.

Kuvio 2. Lapsen polku TUEXI – tukihenkilötoiminnassa.

Voi käydä myös niin, että tukihenkilötoiminta ei ole tuen hakijalle, tuen tarpeeseen vastaamisen kannalta oikea vaihtoehto. Näin koordinaattori antaa palveluohjausta joka johdattelee asiakkaan oikealle polulle. Tarpeen mukaan palveluohjausta voidaan antaa myös siinä tilanteessa jos tukisuhde ei ala nuoren ja tukihenkilön välillä.

Molempien polkujen viitoittaminen on erittäin tärkeää jatkos kannalta.

Tonttila (2006, 169) on väitöskirjassaan kuvannut positiivisen ja negatiivisen polun muodostumista. Vanhempien saadessa riittävästi tukea ekologiselta lähiympäristöltään ja perheen toivomien palveluiden toimiessa, sillä on vaikutusta arkielämän sujumiseen.

Perheen jäsenten välillä sekä ekologisen ympäristön kanssa toimii avoin vuorovaikutus sekä toimiva ongelmanratkaisu malli. Parhaimmillaan kehitys johtaa positiiviseen suhtautumiseen elämään ja elämänhallintaan (Tonttila 2006, 170). Jos vanhemmat kokevat paljon ongelmia etsiessään tukea, tämä saattaa johdatella negatiiviselle polulle. Tätä kehitystä tukevat muut kuormittavat asiat ja kasaantuvat ongelmat, esimerkiksi vanhemman oma väsymys.

3.3. Taustatekijät

Väliarviointiraportissa (2009, 15) sosiaalityöntekijät kuvasivat tukisuhteeseen ohjaamisen syitä. Vanhempien väsymys, kyvyttömyys ja omien resurssien puute nousivat taustatekijöiksi. Ne voivat näkyä vanhemmuuden puutteena tai liiallisena lapsen suojelemisena. Tuen piiriin ohjaamisen syynä voi myös olla puuttuva aikuisen, naisen- tai miehen roolimalli, perheen niukat verkostot, pitkään jatkunut huono taloudellinen tilanne tai vanhempien kuormittava elämäntilanne. (Anttila ym. 2009,45) Lapsen kouluongelmat tai järkevän tekemisen puute voi johdattaa tuen piiriin. Lapset itse kokivat tarvitsevansa luotettavaa aikuista, sekä harrastuksiin ja elämän arkisiin asioihin tukea. (Anttila ym. 2009, 15).

Väliarviointiraportissa (2009,16) tuettavat ja tukisuhde on jaoteltu koordinaattorien ja tukihenkilöiden näkökulmasta kolmeen ryhmään. Tukisuhde nähtiin sivistystehtävä, vanhemmuuden korvaajana ja rajojen asettajana, tai tukisuhde valmentavana ja elämänhallintaa tukevana. Tukisuhde sivistystehtävänä tarkoittaa lähinnä puuttuvien virikkeiden kompensoimista. (Anttila ym. 2009,16) Tuettava lapsi pääsee tukihenkilön kanssa sellaisten virikkeiden pariin joihin hänellä ei muuten ole ollut mahdollisuutta. Toisen ryhmän muodostavat ajelehtivat, rötöstelevät ja juopottelevat nuoret joilla on kyvyttömät vanhemmat (Anttila ym. 2009,16). Taustalla voi olla mielenterveyden ongelmia ja riitoja omien vanhempien kanssa. Lapset oirehtivat häiriökäyttäytymisellään ja tavoitteettomuudellaan. (Anttila ym. 2009,16) Tukihenkilön rooli on tukeva, neuvova ja usein myös puuttuva. Tällöin tukihenkilöt saattavat ajoittain joutua ottamaan hetkeksi vanhemman roolin, tukiessaan lasta. Tukihenkilön ei ole kuitenkaan tarkoitus korvata vanhempaa joten jos häilyviä tilanteita syntyy

useasti, mietitään varmasti onko avohuolto enää riittävä tukitoimi lapselle. Bronfenbrennerin mukaan ihmisen kulttuuriympäristö määrittää hänen elämäntapojaan, elämäntavan vaihtoehtoja, sosiaalisen vuorovaikutuksen muotoja ja hänen voimavarojaan (Tonttila 2006,36). Tämä näkyy hyvin tämän toisen ryhmän kohdalla. Koska vanhemmalla ei itsellä ole riittävästi vanhemmuutta tarjottavana lapselle, tarvitsee lapsi tukea toisaalta. Tukisuhte antaa ainakin yhden esimerkin erilaisesta elämäntavasta ja elämäntavasta. Lisäksi lapsi saa ainakin yhden vuorovaikutussuhteen lisää omaan kulttuuriympäristöönsä. Kolmas ryhmä hyötyy valmentavasta ja elämäntavasta tukevasta otteesta. Erilaiset virikkeet ja lähinnä koulu, ovat tukisuhteen keskiössä. (Anttila ym. 2009,17)

Johanna Lammi - Taskulan ja Minna Salmen artikkeli ”Huoli jaksamisesta vanhempana” (Moisio, Karvonen, Simpura, Heikkilä 2008, 38 - 57) kertoo pääkohdat vanhempien kokemuksista heidän jaksamisestaan vanhempana. Ne kertovat että pienituloisuus, stressi tai työstä johtuva ajanpuute saattavat huolestuttaa ja kuormittaa vanhempia. Parisuhde, lähiverkosto ja toimiva palveluverkosto toimivat vanhemmuutta tukien ja hälventäen huolta. (Lammi – Taskula ja Salmi 2008, 56 – 57)

Pienituloisuus ei välttämättä kuormita vanhemmuutta jos se koetaan tilapäisenä vaiheena. Äitien huoli toimeentulosta on yleistä etenkin silloin kun ne koostuvat perhepoliittisista tulonsiirroista. Stressi ja työstä johtuva ajanpuute voi kasaantua uupumukseen asti, jos vanhempi kokee laiminlyövänsä kodin ja lasten hoitoa. Tämä rasittaa vanhemmuutta. Miehet kokivat myös riitojen kotitöistä rasittavan vanhemmuutta. (Lammi – Taskula ja Salmi 2008, 56 – 57)

Turussa toiminut Eppu projekti vuonna 2005 toimi myös ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön parissa. Perhehaastattelututkimus Pelastakaa Lapset ry:n Eppu-tukihenkilötoiminnasta kertoo että 12 haastatellusta vanhemmasta, kuusi kertoi motiivikseen tulla tukihenkilötoiminnan piiriin ”saada omaa aikaa”. Yksinhuoltajuus, mies paljon poissa kotoa ja sosiaalisen verkon puuttuminen keräsi jokainen kolme vastausta. Lisäksi motiivina toimi esimerkiksi avioero, varaisovanhemmuus, lasten ongelmat, oma uupumus tai sairastuminen. (Matinlauri ja Pääjärvi 2007,84)

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1. Lähtökohdat ja tutkimusongelmat

Tutkimustyön toteutin yhdessä Varsinais-suomen Lastensuojelujärjestöt ry:n toteuttaman TUEXI - hankkeen kanssa. Tutkimuskohteenani on TUEXI - hankkeen piirissä olevat lapset ja vanhemmat keväällä 2010. Toiminta on aloitettu vuonna 2007 ja ensimmäiset tukihenkilöt koulutettu keväällä 2008. Lastensuojelun puolella tehtävä työ on kiinnostanut minua jo vuosia ja halusin löytää proseminaari -tutkimusaiheen myös tältä alalta. Hankkeen ilmoitus yliopiston ilmoitustaululla jossa he etsivät pro gradun tekijää, innosti kokeilemaan onneani jos minulle löytyisi tutkittavaa hankkeessa. Osaltaan tutkimusaiheen ja tutkimuskohteen valintaan vaikutti hankkeen tarjoamat tutkimusmahdollisuudet ja osaltaan myös oma kiinnostuksen kohde. Hankkeelle tehdään parhaillaan pro gradu työtä tuettavien lasten näkökulmasta joten tämän rajasin heti alussa pois, vaikka aihe sinällään olisikin kiinnostanut minua. Hankkeelle oli toteutettu väliarviointi jossa olivat olleet mukana tukihenkilö, tuettava, sosiaalityöntekijät, hankkeen koordinaattorit ja sidosryhmät mutta ei tuettavien lasten vanhempia. Tästä hahmottui selvä, koskematon tutkimuskohde. Syvemmälle aiheeseen ja kirjallisuuteen perehtyessä minua alkoi kiinnostaa entistä enemmän myös vanhemmuuden tukeminen. Pohdin, onko tukihenkilötoiminta samalla vanhemmuuden tukemista. Vanhemmuutta voidaan tukea hänelle suunnatun tukihenkilön avulla (esim. Listenmaa 2009) mutta TUEXI -hankkeen tukihenkilötoiminnan tarkoitus on ensisijaisesti tukea lasta. Välillisesti toiminnan sanotaan tukevan myös vanhemmuutta. Tutkimuksessani yritänkin selvittää voiko lasta tukemalla, tukea myös lapsen ja vanhemman suhdetta ja tukea vanhemmuutta ja koko perhe-elämää. Kirjallisuuteen ja työn aikana tutkimuskysymykset muotoutuivat seuraavanlaisiksi:

- Miten TUEXI – hankkeen tukihenkilötoiminta on onnistunut vanhemman kokemana?
- Tukeeko tukihenkilötoiminta vanhemmuutta?

4.2. Tutkimusmenetelmä

Lähtökohtana oli TUEXI – hankkeen halu saada tietoa siitä, miten vanhemmat ovat kokeneet heidän tukihenkilötoiminnan. Oma mielenkiintoni yhdistyi tähän, tutkimus sivuaa kahta mielenkiinnon kohdettani lapsia ja lastensuojelua. Laadullinen tutkimusmenetelmä esimerkiksi haastattelu rajattiin heti alussa pois. Epäröimme vanhempien motivaatiota haastatteluun ja kattavampi otos oli mahdollista saada kvantitatiivisella, määrällisellä, esimerkiksi kyselylomaketutkimuksella. Se myös sopi hyvin ihmisten yleiseen mielipidemittaukseen siitä mitä he ajattelevat, tuntevat ja kokevat (Tähtinen 2009). Kolmesta traditionaalisesta tutkimusstrategiasta, kokeellinen tutkimus, tapaustutkimus ja survey-tutkimus, viimeinen mainittu sopi parhaiten omaan tutkimukseeni. Kvantitatiivinen survey-tutkimus kerää tiedon standardoidussa muodossa joukolta ihmisiä (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 134).

Tutkimuksen tarkoitus on Hirsjärven ym. (2009, 138) mukaan joko kartoittaa, selittää, kuvailla tai ennustaa. Oma tutkimukseni kuvailee ja arvioi TUEXI:n tukihenkilötoimintaa vanhemman näkökulmasta. Tästä näkökulmasta asiaa ei ole liioin tutkittu ja haluan tuoda sen esille. Samalla myös dokumentoin toiminnasta keskeisiä piirteitä. Vertailevan tutkimuksen piirteitä löytyy tutkimuksessani kun esitän sosiaalityöntekijöiden, koordinaattorien ja lasten näkemyksiä tukihenkilötoiminnasta ja vertaan niitä omiin, vanhemmilta saamiini vastauksiin. Täysin vertailukelpoisia tulokset keskenään eivät ole, koska kaikkia täsmälleen samoja väittämiä ei ole kaikille esitetty.

Kuvailin ja kartoitin toimintaa TUEXI – hankkeen näkökulmasta. Metodina käytin kyselylomaketta, koska katsoin että näin saan rehellisimmin mielipiteet esille. Samalla kysely antoi mahdollisuuden vastata nimettömänä ja aikataulullisesti juuri silloin kun vastaajalle parhaiten sopii. Toisaalta aihe, vanhemmuus ja sen tukeminen, ovat myös arka aihe. Kaikki vanhemmat eivät halua keskustella tuntemattoman haastattelijan kanssa siitä kuinka neuvoton olo mahdollisesti oman lapsen kanssa on. Vanhemmat ovat varmasti myös selittäneet tilannettaan monelle ihmiselle ja viranomaiselle. En lähtenyt myöskään kyselylomakkeen avulla selvittämään syitä ja seurauksia vaikka kvantitatiiviselle tutkimukselle se onkin tyypillistä. Ajattelin, että jos pengon syitä tuen

piiriin tulolle kovin, en saa vastauksia tämänkään vertaa. Pääasiallisena tarkoituksena oli nostaa vanhemmuuden tukemisen osasia ja paloja, ei etsiä syytä, tuen piiriin tulolle.

Ekologisen teorian avulla hahmotin verkostoa lapsen, vanhemman ja tukihenkilön ympärillä. Tässä kohdin teoreettinen tarkastelu sidottiin käytäntöön. Vanhemmuuden tuen operationalisoin eli muutin mitattavaan muotoon. Muodostin likert – asteikolle väittämiä siitä, onko lapsi saanut keskusteluapua, uuden harrastuksen tai ystäviä tukihenkilön myötä. On syytä kuitenkin muistaa, että operationaalistaminen on aina tulkintaa ja se ei tuo esille termin merkitystä (Hirsjärvi ym. 2009, 157). Siksi täsmensin avoimilla kysymyksillä vanhemmilta, ovatko he kokeneet hyötyvänsä lapsen tukihenkilöstä ja onko heidän vanhemmuus parantunut tämän myötä. Tutkimuksen validiutta olisin voinut lisätä käyttämällä jotakin valmista ja testattua mittaria (Hirsjärvi ym. 2009, 231).

Avoimia kysymyksiä olen teemoittanut laadullisen tutkimuksen keinoin. En ole tehnyt laajoja yleistyksiä, koska se hävittää liikaa informaatiota. Yhdistin samaksi teemaksi, lähes täsmälleen samanlaiset vastukset. Näin ajattelen tuloksista olevan eniten hyötyä myös TUEXI - hankkeelle, heidän tulevaisuuden ja kehittämisen kannalta. Siksi olen päättänyt luettelomaiseen esitystapaan vanhemmuuden ja perheen tukemisen tavoista. Teeman loppuun olen laittanut maininnan siitä, kuinka moni vanhempi mainitsi saman asian.

4.3. Aineiston keruu ja kuvailu

TUEXI – hankkeen piirissä keväällä 2010 oli 42 käynnissä olevaa tukisuhdetta. Tämä määritteli tutkimukseni otoskoon. Lisäksi tästä lukumäärästä on rajattu pois kahden tukisuhteen vanhemmat, jotka eivät olleet mukana yhteistyössä tukihenkilötoiminnan aikana. Varsinais-Suomen Lastensuojelujärjestöt ry:n jäsenjärjestöissä toimii yhteensä 168 tukisuhdetta keväällä 2010 (sähköpostikysely keväällä 2010). Niitä ylläpitää TUEXI - hankkeen lisäksi, MLL, Pelastakaa lapset ry ja Turun kaupunkilähetys ry, Lounais-Suomen mielenterveysseura ry ja Omaiset mielenterveystyön tukena, Lounais-Suomen yhdistys. Näistä kahden viimeisen yhdistyksen lukuja en saanut kokonaismäärään.

Koska otoskoko 42 on populaatioon nähden pieni, tulosten virhemarginaali on suuri. Toisaalta mitä suurempi efektin koko (tukihenkilötoiminnan vaikutus vanhemmuuteen ja perheeseen, sekä tyytyväisyys toimintaan) sitä pienempi otoskoko riittää paljastamaan tämän eron. (Kaljonen, 2009)

Kyselylomakkeen laadin yhdessä hankkeen vetäjien kanssa. Suuntaa hain hankkeelle aiemmin tehdystä väliarviointiraportista. Sieltä hahmotin lomakkeen isommat kokonaisuudet, taustatiedot ja tukihenkilötoiminnan prosessin osavaiheet. Sieltä nousi esiin erilaisia asioita ja kokemuksia tukihenkilötoiminnasta, muun muassa asiantuntijoiden näkökulmasta. Halusin tutkimuksellani selvittää ovatko vanhemmat samaa mieltä osasta väittämistä.

Taustatiedoista rajasin perhekokoon liittyviä tekijöitä pois. Perheen määrittely, ketä siihen kuuluu ja ketä ei, olisi lisännyt tutkimukseni laajuutta niin paljon, että katsoin sen olevan turhaa tässä vaiheessa. En kysynyt myöskään vanhemman siviilisäädystä tai työstä, vaikka ne olisivat antaneet viitteitä mahdolliseen lisäapuun tai – tukeen. Keskityin vain vanhemmuuden rooliin tukihenkilötoiminnassa. Taustatiedoissa oli olennaista tukisuhteeseen liittyvät tekijät, kesto ja tapaamistiheys. Lisäksi tieto siitä millä tavoin pidetään yhteyttä ja mistä tieto tukihenkilötoiminnasta oli ensimmäiseksi saatu.

Lapsen ja tukihenkilön suhteeseen liittyvät likert – asteikolliset väittämät jaoin sen mukaan miten suhde etenee prosessinakin. Alussa oli suhteen käynnistymiseen liittyviä väittämiä ja seuraavaksi tukisuhteen toteutumista kuvaavia väittämiä. Toisen kappaleen alussa on väittämiä siitä, mitä lapsi ja tukihenkilö tekevän keskenään, vanhemman mielestä. Lopussa vanhempi saa tuoda omaa näkemystä esille tukisuhteen vaikutuksista omaan vanhemmuuteen, lapsi – vanhempi suhteeseen ja koko perheen toimintaan. Koska tämä kappaleen loppuosa on tutkimukseni ydintä, halusin tarkentaa väittämiä ja antaa vanhemmille mahdollisuuden täsmentää ajatuksia vastaamalla avoimiin kysymyksiin.

Tukisuhteen seuranta ja päättäminen kertoo yhteistyöstä ja sen toimivuudesta, vanhempien näkökulmasta. Tämän osion tarkoitus on myös antaa lisäinformaatiota TUEXI – hankkeen piirissä työskenteleville.

Kyselylomakkeen tehtyäni tulostin ne ja laitoin vastauskuoren kera, kirjekuoriin. Koordinaattori toimitti lomakkeet postiin, koska salassapitovelvollisuus esti minua tekemästä tämän. Vastausaikaa oli reilu kaksi viikkoa ja lomakkeita alkoi palautua postilaatikkooni tasaiseen tahtiin.

4.4. Aineiston analyysi

Analyysitavat voidaan jakaa karkeasti kahteen osaan, selittämiseen ja ymmärtämiseen pyrkivään lähestymistapaan (Hirsjärvi ym. 2009, 224). Selittämiseen pyrkivä tapa käyttää tilastollista analyysia ja päätelmien tekoa. Tilastollisen analyysin luotettavuutta on helppo tarkastella, koska käytössä on vakiintunut merkitysarvokriteeristö. Jokaiselle testille on olemassa tietyt perusoletukset sen tekemiseksi. Tärkeintä on kuitenkin aineiston riittävä koko ja tästä pienestä otoskoosta johtuen, käsittelen aineistoa pelkästään tunnusluvuilla. Avoimia kysymyksiä käsittelen teemoittelun avulla. Sen tarkoituksena on nostaa tutkimusongelmaa valaisevia teemoja esiin (Eskola ja Suoranta 2000, 174 – 180).

Taustatiedoista selviää, että kaikista vastaajista (N=18) 4 on miestä ja 14 naista. Vastausprosentti tutkimuksessani oli 43 %. Heistä 14 (77,8 %) ilmoitti saaneensa tietoa tukihenkilötoiminnasta ensimmäiseksi sosiaalityöntekijältä tai muulta viranomaiselta, 4 (22,2 %) sai tiedon koululta. Lapsen ja tukihenkilön suhteen kestoa kysyttäessä, 7 vanhempaa kertoi sen kestäneen 1 – 2 vuotta, yksi yli 2 vuotta, 3 tukisuhdetta 6 -12 kk ja 7 alle 6 kk. Kysyttäessä kuinka usein lapsi tapaa tukihenkilöä, 7 vanhempaa ilmoitti, että 2 kertaa kuukaudessa. Kolme vanhempaa ilmoitti, että tapaamistiheys on 3 kertaa kuukaudessa. Neljä aikuista kertoi tapaamisia olevan 4 kertaa kuukaudessa tai useammin. Lisäksi yksi vanhempi kertoi lapsen ja tukihenkilön tapaavan 1 kerran kuukaudessa tai harvemmin, tai 2 kertaa kuukaudessa. Myös 2 vanhempaa kertoi, että tapaamisia on 2 tai 3 kertaa kuukaudessa. Yksi kertoi, että tapaamisia kertyy 3 kertaa kuukaudessa tai 4 kertaa kuukaudessa tai useammin. Vanhemmilta kysyttiin myös yhteydenpitotapoja, miten lapsi ja tukihenkilö pitävät yhteyttä. Vanhemmilla oli mahdollisuus valita kaikki mahdolliset yhteydenpitotavat, ei ainoastaan yhtä. Valmiista

vastausvaihtoehdoista puhelinsoitto sai eniten, 15 mainintaa. Tekstiviesti sai 13 mainintaa. 4 vanhempaa kertoi sähköpostin ja 2 facebookin yhteydenpitotavaksi.

4.4.1 Aloitus ja tukisuhteen solmiminen

Tukisuhteen aloitusta ja solmimista koskevien kaikkien väittämien (väittämät 5. – 9.) moodi oli 5. Vastausten jakaumaa tarkistaessa kävi ilmi, että kaikki vastaukset sijoittuvat 4 tai 5 kohdalle. Vastaukset eivät jakaudu normaalisti. Kaikki vanhemmat olivat joko ”jokseenkin samaa mieltä” tai ”täysin samaa mieltä” ensimmäisestä viidestä väittämästä. 11 (61,1 %) vanhempaa oli täysin samaa mieltä siitä, että on saanut riittävästi tietoa tukihenkilötoiminnasta ja 7 (38,9 %) jokseenkin samaa mieltä väittämän kanssa. Täysin samaa mieltä väittämien ”tukisuhteen alussa yhdessä sovitut käytännöt ja tavoitteet ovat selkeitä minulle” kanssa, oli 14 (77,8 %) vanhempaa ja jokseenkin samaa mieltä 4 (22,2 %). 12 (66,7 %) vanhemmista oli täysin samaa mieltä siitä, että yhteiset pelisäännöt ovat selkeitä heille ja 6 (33,3 %) jokseenkin samaa mieltä. Täysin samaa mieltä siitä, että ”Tukisuhde lähti hyvin käyntiin lapsen ja tukihenkilön välillä.” oli 15 (83,3 %) vanhempaa ja 3 (16,7 %), jokseenkin samaa mieltä.

4.4.2 Tukisuhteen toteutuminen

Toinen osio ”tukisuhteen toteutuminen” jakautuu kahteen teemaan. Väittämät 10. – 16. kertovat vanhempien näkökulmasta sen, mitä heidän mielestään lapset suoraan saavat tukisuhteelta. Toinen osio, väittämät 17. – 20. kertovat siitä mitä vanhemmat itse tai koko perhe on saanut tukisuhteelta, sekä lapsi välillisesti.

TAULUKKO 1. Vanhempien vastausten jakaumat lapsen saaman tuen mukaan.

		Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
	Lapsen saama tuki					
10.	Lapseni on hyötynyt tukihenkilöstä.			1	4	13
11.	Lapsi on saanut ohjausta tukihenkilöltä.			6	5	7
12.	Lapsi on saanut uuden ystävän/ystäviä tukihenkilön myötä.	4	1	1	4	8
13.	Lapsi on saanut apua koulunkäyntiin liittyvissä asioissa.	2	2	10	2	2
14.	Lapsi on tutustunut uuteen harrastukseen tukihenkilön kautta.	3	2	5	4	4
15.	Lapsi on saanut tukea asioimiseen, esimerkiksi kaupassa tai Kelassa.	3	3	5	4	2
16.	Lapsi on voinut jutella tukihenkilölle mieltään askarruttavista asioista.			3	6	9

Väitteestä 10. ”Lapseni on hyötynyt tukihenkilöstä.” oli täysin samaa mieltä 13 (72,2 %) vanhempaa, 4 (22,2 %) jokseenkin samaa mieltä ja 1 (5,6 %) ei samaa eikä eri mieltä. Täysin samaa mieltä väittämän kanssa siitä, että ”Lapsi on saanut ohjausta tukihenkilöltä.” oli 7 (38,9 %) vanhempaa, 5 (27,8 %) oli jokseenkin samaa mieltä ja 6 (33,2 %) ei samaa eikä eri mieltä. Uuden ystävän tai ystäviä, lapsi oli saanut 8 (44,4 %) vanhemman mielestä. Jokseenkin samaa mieltä asiasta oli 4 (22,2 %) vanhempaa. Ei samaa eikä eri mieltä oli 1 (5,6 %) vanhempi niin kuin jokseenkin eri mieltä, 1 (5,6 %) vanhempi, sekä täysin eri mieltä asiasta oli 4 (22,2 %) vanhempaa. Väittämä 13. ”Lapsi on saanut apua koulunkäyntiin liittyvissä asioissa.” 10 (56 %) vanhemmista valitsi ”ei samaa eikä eri mieltä”, kun muut vastukset jakaantuivat tasaisesti keskenään.

Kysyttäessä, onko lapsi tutustunut uuteen harrastukseen tukihenkilön kanssa 5 (27,8 %) vanhemmista ei ollut samaa eikä eri mieltä väittämän kanssa ja jokseenkin eri mieltä asiasta olevia oli 2 (11,1 %) ja täysin eri mieltä 3 (16,7 %). Seuraava 15. väittämä kartoitti vanhempien mielipidettä siitä, onko lapsi saanut tukea esimerkiksi kaupassa käyntiin tai Kelassa asioimiseen. Yksi vanhempi oli jättänyt vastaamatta kokonaan tähän kohtaan. Täysin eri mieltä ja jokseenkin eri mieltä olevia vanhempia, oli molempia 3 (16,7 %). Ei samaa eikä eri mieltä oli 5 (27,8 %) vanhemmista. Jokseenkin samaa mieltä tuen saamisesta oli 4 (22,2 %) vanhemmista ja täysin samaa mieltä 2 (11,1 %). Seuraava väite numero 16. kysyi, voiko lapsi jutella mieltään askarruttavia asioita tukihenkilölle. Kukaan vastaajista ei ollut täysin eri mieltä tai jokseenkin eri

mieltä väittämän kanssa. Ei samaa eikä eri mieltä olleita ollut vain 3 (16,7 %) vanhemmista. 6 (33,3 %) oli jokseenkin samaa mieltä ja 9 (50,0 %) täysin samaa mieltä väittämän kanssa.

Seuraavat väittämät kuvaavat vanhempien ja koko perheen saamaa välillistä hyötyä ja tukea lapsen tukihenkilöltä. Kysyttäessä onko vanhempi muutoinkin yhteydessä tukihenkilöön kuin lapsensa kautta, vastaukset jakautuivat tasaisesti kaikkien vastausvaihtoehtojen kesken. Jokseenkin samaa mieltä väittämän kanssa oli 6 (33,3 %) vanhempaa. Kaikki muut vastausvaihtoehdot keräsivät jokainen 3 (16,7 %) vanhempaa taakseen. Vanhemmilta kysyttiin myös, onko hänen ja lapsensa suhde parantunut tukihenkilön myötä.

Kaksi vanhempaa vastasi, että suhde on parantunut ja on täysin samaa mieltä väittämän kanssa (11,1 % vanhemmista). Jokseenkin samaa mieltä, suhteen paranemisesta oli 6 (33,2 %) vanhempaa. Ei samaa eikä eri mieltä oli 8 (44,4 %) vanhempaa ja jokseenkin eri mieltä 2 (11,1 %) vanhempaa. Kukaan ei täysin kiistänyt väittämää.

TAULUKKO 2. Vanhemman ja lapsen suhteen parantuminen, vanhemman kokemuksen ja tukisuhteen keston mukaan.

		täysin eri mieltä	jokseenkin eri mieltä	ei samaa eikä eri mieltä	jokseenkin samaa mieltä	täysin samaa mieltä
18	Minun ja lapseni suhde on parantunut tukihenkilön myötä.					
	tukisuhteen kesto					
	alle 6 kk		2	4	1	
	6-12 kk			2	1	
	1-2 vuotta			2	4	1
	yli 2 vuotta					1

Aikuisen ja lapsen suhteen kokee parantuneen yhä useampi vanhempi, mitä kauemmin suhde on kestänyt.

Väittämä 19. kysyi onko vanhempi itse hyötynyt siitä että lapsella on tukihenkilö. 12 (66,7 %) vanhemmista oli täysin samaa mieltä siitä, että he ovat hyötynet tukihenkilöstä ja 4 (22,2 %) jokseenkin samaa mieltä. 1 (5,6 %) vanhemmista oli vastannut ”ei samaa eikä eri mieltä” ja 1 (5,6 %) ”jokseenkin eri mieltä”, väittämän kanssa. Kukaan ei ollut täysin eri mieltä.

TAULUKKO 3. Vanhemman näkemys siitä, onko hän hyötynyt lapsen tukihenkilöstä, tukisuhteen keston mukaan.

		täysin eri mieltä	jokseenkin eri mieltä	ei samaa eikä eri mieltä	jokseenkin samaa mieltä	täysin samaa mieltä
19	Myös minä, vanhempana olen hyötynyt siitä, että lapsellani on tukihenkilö.					
	tukisuhteen kesto					
	alle 6 kk		1	1	2	3
	6-12 kk				1	2
	1-2 vuotta				1	6
	yli 2 vuotta					1

Taulukko kertoo siitä, että vanhemmat voivat kokea hyötывänsä heti tukisuhteen alkumetreillä tukihenkilön läsnäolosta. Kuitenkin niin, että suhteen keston kasvaessa, aina hyötöykin tulee vanhemmille selvemmäksi.

Avoin kysymys, miten olet hyötynyt siitä, että lapsellasi on tukihenkilö, tarkensi edellisen väittämän vastauksia. Niistä nousi seuraavat maininnat esiin, miten vanhempi on hyötynyt tukihenkilöstä:

- ”itse olen keho leipuri, lapsi ja tukihenkilö ovat leiponeet yhdessä”
- ”tekemistä aikuisen naisen kanssa”
- ”äitiä nuorempi tukihenkilö ymmärtää nykynuorten asioita paremmin”
- ”kun itse ei jaksaa, tukihenkilö jaksaa”, 2 mainintaa

- keskustelu luotettavan, ulkopuolisen aikuisen kanssa, 4 mainintaa
- ”lapsi saa olla henkilökohtaisesti keskipisteenä”
- lapsi saa tehdä eri juttuja, 2 mainintaa
- ”lapsi rauhoittunut”, 2 mainintaa
- ”lapsi saanut rohkeutta lisää”
- ”itselle stressilomaa ja omaa aikaa” 2 mainintaa
- ”lapsi ”joutuu” lähtemään pois kotoa, esim. elokuvaan”
- ”lapsi jaksaa paremmin ja on iloisempi”
- ”itsellä ei autoa, tukihenkilöllä on, hän kuljettaa parturiin ja jouluostoksille”
- ”rippijuhlissa apuna”

Yksi vanhempi oli kirjoittanut ”uusi tukisuhde, tuloksista en osaa vielä sanoa”. Kaiken kaikkiaan 18 vastauksesta, 13 oli maininnut jotain ensimmäiseen avoimeen kysymykseen ja 5 oli jättänyt kohdan tyhjäksi. Useimmiten oli mainittu hyödyksi se, että lapsella on ulkopuolinen aikuinen, kenen kanssa voi keskustella (4 mainintaa). Kaksi aikuista oli maininnut hyödyksi sen, että kun itse ei jaksa, tukihenkilö jaksaa lapsen kanssa. Kolmesta vastauksesta kävi ilmi, että lapsi on saanut jotakin uutta, kivaa tekemistä. Lisäksi kaksi vanhempaa kertoi lapsen rauhoittuneen, tukihenkilön myötä.

Seuraava väittämä (20.) mittasi, onko koko perhe hyötynyt siitä, että lapsella on tukihenkilö. Täysin samaa mieltä siitä, että koko perhe on hyötynyt tukihenkilöstä, oli 9 (50,0 %) vanhemmista. Jokseenkin samaa mieltä olevia oli 3 (17 %) ja ”ei samaa eikä eri mieltä” vaihtoehdon oli valinnut 6 (33,3 %) vanhemmista.

TAULUKKO 4. Koko perheen mahdollinen hyötyminen tukihenkilöstä, vanhemman näkemyksen ja tukisuhteen keston mukaan.

		täysin eri mieltä	jokseenkin eri mieltä	ei samaa eikä eri mieltä	jokseenkin samaa mieltä	täysin samaa mieltä
20	Koko perhe on hyötynyt siitä, että lapsella on tukihenkilö.					
	tukisuhteen kesto					
	alle 6 kk			5		2
	6-12 kk			1	1	1
	1-2 vuotta		2			5
	yli 2 vuotta					1

Eniten samaa mieltä väittämän kanssa olleita oli niissä vanhemmissa, joiden lasten tukisuhde oli kestänyt 1 – 2 vuotta tai enemmän.

Toinen avoin kohta kysyi, miten perhe on hyötynyt lapsen ja tukihenkilön suhteesta.

Tähän avoimeen kohtaan tuli 10 sanallista vastausta ja 8 lomaketta oli tyhjillään.

Näistäkin 8 lomakkeesta, kuitenkin 2 oli ”täysin samaa mieltä” siitä että koko perhe on hyötynyt siitä, että lapsella on tukihenkilö. 6 heistä oli ”ei samaa eikä eri mieltä”.

Vanhempien vastukset jakaantuivat seuraavalla tavalla:

- ”oma talous tiukalla, lapsi päässyt tukihenkilön kanssa, esim. kylpylään ja jääkiekko-otteluun”
- ”lapselle ohjattua, valvottua tekemistä” 2 mainintaa
- ”lapselle omia asioita perheen ulkopuolella” 2 mainintaa
- ”kaikki perheenjäsenet ovat iloisia lapsen uudesta harrastuksesta”
- ”lapsi ei purkaa pahaa oloaan muihin perheenjäseniin enää niin voimakkaasti” 3
- ”sisar päässyt halutessaan myös mukaan”

Kolme vanhempaa mainitsi hyödyksi sen, että lapsi ei purkaa pahaa oloaan enää niin voimakkaasti muihin perheenjäseniin. Yksi vanhempi kertoi myös sisaren

mahdollisuudesta päästä mukaan, tukihenkilön ja toisen lapsen kanssa. Muut 6 mainintaa liittyi jotenkin uuteen harrastukseen tai tekemiseen tukihenkilön kanssa.

4.4.3 Tukisuhteen seuranta ja päättäminen

Kolmas kokonaisuus ”tukisuhteen seuranta” liittyi vanhempien yhteistyöhön tukihenkilön ja koordinaattorien kanssa. Kaikkien väittämien moodi oli 5, tämä kertoo siitä, että yhteistyön toimivuudesta oltiin täysin samaa mieltä. 13 (72,2 %) vanhempaa oli täysin samaa mieltä siitä, että he tietävät riittävästi mitä lapsi ja tukihenkilö tekevät keskenään sekä tunsivat voivansa ottaa yhteyttä tukihenkilöön tarvittaessa. 9 (50,0 %) vanhempaa oli täysin samaa mieltä siitä, että tavoittaa koordinaattorit tarvittaessa ja 7 (38,9 %) jokseenkin samaa mieltä. 1 (5,6 %) ei ollut samaa eikä eri mieltä ja 1 (5,6 %) lomakkeesta tämä kohta oli jätetty tyhjäksi. 14 (77,8 %) vanhempaa oli täysin samaa mieltä siitä, että yhteistyö tukihenkilön kanssa toimii hyvin. 1 (5,6 %) jokseenkin samaa mieltä ja 3 (16,7 %) ei samaa eikä eri mieltä.

Viimeinen ja neljäs kokonaisuus oli ”tukisuhteen päättäminen”. Kaikkien väittämien moodi oli 5 joten useimmiten oltiin täysin samaa mieltä. Kaikki vanhemmat olivat samaa mieltä siitä, että tukisuhteen lopettamisesta sovitaan yhdessä. 77,8 % vanhemmista täysin samaa mieltä ja 22,2 % jokseenkin samaa mieltä.

Vanhemmat kokivat että heidät otetaan hyvin huomioon tukisuhteeseen liittyvissä asioissa ja päätöksissä. 11 (61,1 %) vanhempaa oli täysin samaa mieltä ja 5 (27,8 %) jokseenkin samaa mieltä siitä, että heidät huomioidaan asioissa hyvin. Täysin samaa mieltä oli 13 (72,2 %) vanhempaa ja 4 (22,2 %) jokseenkin samaa mieltä siitä, että heidät huomioidaan päätöksen teossa. Tulevaisuutta ajatellen, 12 (66,7 %) vanhempaa oli täysin samaa mieltä siitä, että he toivoivat tukihenkilön kulkevan lapsen rinnalla niin pitkään kuin mahdollista. 4 (22,2 %) oli jokseenkin samaa mieltä asiasta ja 2 (11,1 %) ei samaa eikä eri mieltä. Kaikki voisivat suositella tukihenkilötoimintaa muillekin, 16 (88,9 %) ollen täysin samaa mieltä asiasta ja 2 (11,1 %) jokseenkin samaa mieltä.

5 TULOSTEN POHDINTAA

Tutkimukseni tuloksista voi suoraan lukea sen, että vanhemmat ovat todella tyytyväisiä tukihenkilötoimintaan ja siitä on apua vanhemmuuteen ja perhe-elämään. Vanhemmat ovat olleet tyytyväisiä tukihenkilötoimintaan heti alusta alkaen. Alussa vanhemmat ovat saaneet riittävästi tietoa toiminnasta ja sovitut yhteiset pelisäännöt, käytännöt ja tavoitteet ovat tulleet selkeiksi. Näin tukisuhde on voinut lähteä hyvin käyntiin lapsen ja tukihenkilön välillä. Väliraportti kertoo samansuuntaisista tuloksista.

Sosiaalityöntekijät, tukihenkilöt ja sidosryhmät näkevät hankkeen myönteisesti (Anttila ym.2009, 42 – 52). Sekä tukihenkilöiden, että sidosryhmien palautteen perusteella hanke on onnistunut joko hyvin tai erittäin hyvin (Anttila ym.2009, 35 – 58).

Vanhempien vastaukset jakautuivat täsmälleen samalle akselille, he olivat joko jokseenkin samaa mieltä tai täysin samaa mieltä, siitä että suhde on lähtenyt hyvin käyntiin.

Tukisuhteen toteutuessa vanhemmat ovat olleet erittäin tyytyväisiä siihen, että lapsi on saanut tukihenkilöstä aikuisen jonka kanssa voi keskustella mieltään askarruttavista asioista. Tämä nousi esille sekä likert -asteikollisessa väittämässä että avoimessa kysymyksessä. Väite ”Lapsi on voinut jutella tukihenkilölle mieltään askarruttavista asioista.” 9 vanhempaa oli täysin samaa mieltä ja 6 jokseenkin samaa mieltä asiasta. Avoin kysymys ”..miten olet hyötynyt siitä, että lapsellasi on tukihenkilö?” sai 4 vastausta siitä, että vanhempi on tyytyväinen kun lapsi saa jutella luotettavan aikuisen kanssa. Lisäksi oli yksi maininta aikuisen naisen seurasta ja äitiä nuoremasta ja ymmärtävämmästä tukihenkilöstä. Nämä vastaavat tarpeeseen, josta myös sosiaalityöntekijät kertoivat haastatteluissa (Anttila ym.2009, 45), lapset kaipaavat luotettavan aikuisen tukea.

Tukihenkilön ollessa kuuntelijana ja keskustelijana, hän samalla tukee vanhemman ihmissuhdeosaaja – roolia, roolikartan mukaan. Kun vanhemmalla ei ole riittävästi voimia tähän, tukihenkilö tukee häntä tässä tehtävässä. Ensimmäisestä avoimen kysymyksen vastauksista nousee muitakin yhtäläisyyksiä roolikarttaan. Yksinhuoltaja isä kertoo olevansa keho leipuri, joten joulupiparit jouluksi leipoi lapsi ja tukihenkilö. Tämä on samalla perinteiden vaalimista ja eteenpäin viemistä, tukihenkilön

avustamana. Näin vanhempi saa tukea elämänopettaja-roolin täydentämiseksi. Elämänopettajan rooliin kuuluu myös vanhempien maininnat tukihenkilön ja lapsen tekemistä jouluostoksista ja tukihenkilön avusta rippijuhlissa. Lisäksi kahden vanhemman maininta ”kun itse ei jaksaa, niin tukihenkilö jaksaa” todistaa vanhemmuuden tukemisen merkityksen.

Toinen avoin kysymys, koski koko perheen saamaa hyötyä tukihenkilöstä. Eniten mainintoja (3) sai ”lapsi ei purkaa pahaa oloaan muihin perheenjäseniin enää niin voimakkaasti” ja yksi maininta sisaren mukaan pääsystä tukihenkilön ja tuettavan seuraan. Tukihenkilötoiminta voi parantaa sisarus-suhteita ja koko perheen hyvinvointia. Kuusi mainintaa liittyen lapsen valvottuun ja ohjattuun tekemiseen tai harrastukseen, perheen ulkopuolella, joka antaa vanhemmille helpottuneen olon kun tietää missä lapsi on ja mitä tekee. Tämä vähentää vanhemman huolta lapsesta. Eppu projekti Turussa, on saanut samansuuntaisia tuloksia. Ennaltaehkäisevässä tukihenkilötoiminta projektissa, 12 vanhemmasta 7 koki, että Eppu-tukihenkilöstä oli suurta apua perheelle. Kuusi vanhempaa oli kiitollisia ja kokivat, että lapsi saa olla aina saman aikuisen kanssa. (Matinlauri ja Pääjärvi 2006, 94) Vanhempien sosiaalisten suhteiden todettiin myös muuttuneen, vähentyneen. Niiden tärkeys tai merkitys ei ole kuitenkaan vähentynyt vaan lähinnä aikapula tai välimatka oli ollut esteenä. Eppu – tukihenkilö koettiin auttavan tässä asiassa, sosiaalisten suhteiden ylläpidossa ydinperheen ulkopuolelle. (Matinlauri ja Pääjärvi 2006,102) Sitä TUEXI: n tukihenkilö tekee myös, ylläpitää ja etsii uusia sosiaalisia suhteita lapsen kanssa. Listenmaan tutkimuksessa on todettu samoin, tukihenkilötoiminta on auttanut ja tukenut lapsiperheiden vanhempia arjessa (2009, 82). Omassa tutkimuksessani olisin voinut myös ottaa tutkimusmuuttujia lisää, esimerkiksi perheen koon ja muodon sekä sosiaalisten suhteiden verkoston. Näin olisin saanut syvällisempää informaatiota perheen ympärillä olevista ihmisistä ja mahdollisista tukiverkoista. Yhteys teoriaan olisi näin ollen myös vahvistunut, koska ekologinen teoria pohjautuu verkostoille.

Hajontaa esiintyi eniten toisessa kokonaisuudessa, tukisuhteen toteutuminen. Tämä johtuu siitä, että ei ole tarkoituskaan että kaikki tukisuhteet toteutuisivat samalla tavalla tai samoilla tavoitteilla. Näin ollen kaikki eivät tutustu uuteen harrastukseen tai saa apua koulutehtäviin, jos tarvetta ei ole. Jokainen suhde muodostuu kahdesta

ihmisestä ja lähtee heidän osaamisestaan ja mielenkiinnostaan, sekä ennen kaikkea lapsen tuen tarpeesta. Jokainen lapsi kohdataan yksilönä ja häntä tuetaan hänen omista lähtökohdistaan. 4 vanhempaa oli täysin eri mieltä siitä että lapsi on saanut uuden ystävän tukihenkilön myötä. Tämä oli väljä väite lomakkeessa, koska ystäväksi vastaaja voi luokitella tukihenkilön, joku toinen taas ei. Väitteeseen olisi pitänyt tehdä tarkennus, luetaanko tukihenkilö lapsen ystäväksi vai ei. Väliarviointiraportin (2009) jaottelun mukaan tukisuhteella oli kolme erilaista muotoa. Tukisuhde voitiin nähdä sivistystehtävänä, vanhemmuuden korvaajana ja rajojen asettajana, tai tukisuhde valmentavana ja elämänhallintaa tukevana. Näistä ensimmäinen, tukisuhde sivistystehtävänä, olisi ehkä ainut jonka voisi nähdä ainoastaan ystävyys-suhteenä. Kaksi muuta vaativat vahvaa aikuisen roolia ja asennetta suhteeseen. Siksi en sanoisi tukisuhdetta ainoastaan ystävyys-suhteeksi. Pääsääntöisesti voidaan kuitenkin sanoa, että taulukon 1. mukaan suurin osa vanhemmista oli samaa mieltä siitä, että lapsi on hyötynyt tukihenkilöstä. Lapsen nähtiin useimmiten saaneen ohjausta tukihenkilöltä, ystävyyttä ja jutteluseuraa askarruttaviin asioihin.

Kysyttäessä onko vanhempi tai koko perhe hyötynyt lapsen tukihenkilöstä, taulukot 3. ja 4. osoittavat että 1 – 2 vuotta kestäneissä suhteissa oli eniten samaa mieltä olevia. Samoin yksi ja ainut yli 2 vuotta kestänyt tukisuhde ja sen vanhempi oli kovin tyytyväinen saamaansa hyötyyn itselleen ja perheelleen. Tämä puhuu suhteen jatkuvuuden kannalta. Olisi lapsen edun mukaista, että tukisuhde saisi jatkua saman tukihenkilön kanssa, niin kauan kuin tarvetta ja halukkuutta löytyy. Vanhemmat olivat samaa mieltä asiasta, 12 heistä oli täysin samaa mieltä siitä, että he toivoivat tukihenkilön kulkevan lapsen rinnalla niin pitkään kuin mahdollista. 4 oli jokseenkin samaa mieltä asiasta. Tonttila (2006) on tutkimuksessaan todennut, että tukea tarvitsevien lasten vanhemmat ovat kokeneet lapsen siirtyessä kouluun, oman vanhemmuuden tukemisen vähentyneen. Etenkin kun tapaamiset opettajan kanssa ovat vähentyneet. Tässä kohdin tulee jatkuvuuden tärkeys esille, sekä lasten, että vanhempien näkökulmasta.

Tukihenkilötoiminnan onnistuneesta toteutumisesta kertovat myös vanhempien kokemukset siitä, että he tietävät riittävästi mitä lapsi ja tukihenkilö tekevät keskenään sekä tunne siitä, että voi ottaa yhteyttä tukihenkilöön tai koordinaattoriin tarvittaessa.

Vanhempien kokema osallisuus tukisuhdetta koskevissa päätöksissä ja asioissa on myös tärkeää luotettavan suhteen muodostumisessa ja tässä hanke on myös onnistunut. Tämä edesauttaa myös mahdollista tukisuhteen päättämistilannetta, joka olisi hyvä tapahtua harkitusti ja yhteisellä päätöksellä, myös vanhempien mielestä. Nopeat, yksipuoliset päätökset eivät ole lapsen edun mukaisia. Kaikki vanhemmat voisivat suositella tukihenkilötoimintaa muillekin, tämä kertoo vanhempien tyytyväisyydestä hankkeeseen ja siitä, että jokainen on varmasti saanut jotakin positiivista, lisää omaan elämäänsä.

Tutkimuksen luotettavuutta olen lisännyt muiden tutkimusten avulla. Vaikka TUEXI:n tukihenkilötoiminta kohdistuu lapsiin, välillisesti se vaikuttaa vanhempiinkin. Siksi olen ottanut Listenmaan ja Matinlaurin ja Pääjärven tutkimukset mukaan, joissa tukihenkilö on suunnattu vanhemmille. Niistä löytyy vanhempien kokemuksia siitä, kuinka he katsovat tukihenkilön tukeneen heitä, keskustelujen ja läsnäolon kautta. Asiat ovat hyvin samanlaisia kuin omassa tutkimuksessani, vanhempien tyytyväisyys siihen että lapsi saa juttuseuraa ja tekemistä luotettavan aikuisen seurassa.

Tukihenkilötoiminta on monesta näkökulmasta katsottuna tehokas tapa toteuttaa varhaisen tuen toimintaa. Kunnalle se on edullista, lähinnä kulukorvauksien kustannusta ja sosiaalityöntekijöiden muutaman tunnin tai päivien työt. Vapaaehtoisten määrän voisi olettaa kasvavan, samalla kun suuret ikäluokat jäävät eläkkeelle. Heille vapaaehtoistyö voi antaa sisältöä ja merkitystä elämälle. Toisaalta nuorille, opiskeleville aikuisillekin, vapaaehtoistyö voi antaa vastapainoa tenttikirjojen luvulle. Hankkeen kannalta olisi nyt olennaista saada tehokas toimintamalli jalkautettua ja toimimaan jatkossakin, Raha-automaattiyhdistyksen tuen mahdollisesti loppuessa. Ja mikä tärkeintä, tuettavat lapset ja vanhemmat ovat olleet tyytyväisiä toimintaan. Tämän ajan lapsia ja nuoria koskevaa keskustelua hallitsee syvä huoli lasten ja nuorten hyvinvoinnista ja kasvavasta eriarvoistumisesta. Tähän yksi osa vastausta ja toimintaa voisi olla tukihenkilötoiminta.

Valmiin ja testatun mittarin käyttäminen olisi lisännyt tutkimukseni validiteettia. Mittarivirheettömyys eli reliabiliteetti olisi voitu näin tehdä olemattomaksi. Nyt olen muodostanut vanhemmuutta tukevat asiat roolikartan, väliarvioinnin ja oman

ajattelun pohjalta. Tilastollisen analyysin luotettavuutta tarkastellaan vakiintuneella merkitysarvokriteeristöllä. Tuloksista tarkastellaan niiden merkitsevyytensä eli $p < .01$ tai $.05$. Testeillä on olemassa myös tietyt perusoletukset ja useimmiten tärkein vaatimus on aineiston riittävä koko. Aineiston pienestä koosta johtuen, käsitellin aineistoa ainoastaan pintapuolisesti jakaumilla ja frekvensseillä.

LÄHTEET

Anttila, K., Juote, A., Ruokolainen, R. & Anttila, M. 2009. TUEXI Alueellinen Nuorten Tukihenkilötoiminta 2007 – 2010. Väliarviointi 15.3.09. Kehityspiikki Oy.

Aurora 1/2010. Turun yliopiston sidosryhmälehti. <http://www.e-julkaisu.fi/utu/aurora-1-2010/> Luettu 24.4.2010

Eskola, J. & Suoranta, J. 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino

Forsberg, H. & Nätkin, R. (toim.) 2003. Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Gaudeamus.

Gottberg, E. Luentomuistiinpanot. VASSO, Turku 7.11.2007, Turun yliopisto, oikeustieteellinen tiedekunta.

Helminen, M-L. & Iso-Heiniemi, M. 1999. Vanhemmuuden roolikartta. Kuntaliiton painatuskeskus: Helsinki. 32.

Hirsjärvi, S., Remes, T. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. painos. Hämeenlinna. Kariston Kirjapaino Oy.

Hoikkala, T. & Roos, J.P. 2000. 2000-luvun elämä. Sosiologisia teorioita vuosituhaten vaihteesta. Helsinki: Gaudeamus. 187 – 190.

Jokinen, K. & Saaristo, K. 2006. Suomalainen yhteiskunta. Helsinki: WSOY Oppimateriaalit Oy. 252-253.

Kaljonen, A. Luentomuistiinpanot. 7.9.2009 Turun Yliopisto, ”Keskeisiä käsitteitä”, s.9-10

Korhonen, A. (toim.) 2005 Lastensuojelun tukihenkilön käsikirja. Jyväskylä. Gummerus kirjapaino Oy. 9 – 34.

Lastensuojelulaki (13.4.2007/417)

Lammi – Taskula, J. ja Salmi, M. 2008. Huoli jaksamisesta vanhempana. Teoksessa Moision, P., Karvonen, S., Simpura, J. & Heikkilä, M. (toim.) Suomalaisten hyvinvointi. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy. 56-57.

Lehtinen, S. 1997. Vapaaehtoistoiminta – kasvava voimavara? Näkökulmia ammattityöhön. Helsinki: Kansalaisareena. 52-

Listenmaa, S. 2009. Tukihenkilötoiminta vanhemmuutta tukemassa – Mannerheimin Lastensuojeluliiton Varsinais-Suomen piirin Vauvaperhe - hankkeen toteuttama lapsiperheiden tukihenkilötoiminta sekä vanhemmuus tuettujen äitien näkökulmasta tarkasteltuna. Turun yliopisto. Kasvatustieteiden laitos. Pro gradu –tutkielma. 82-

Matinlauri, J. & Pääjärvi, V. 2006. Eppu projekti Turussa, Ennaltaehkäisevän lastensuojelutyön perhehaastattelututkimus Pelastakaa Lapset ry:n Eppu-tukihenkilötoiminnasta Turun alueella 2005. Pro gradu –tutkielma. Kasvatustieteen laitos. Turun yliopisto. 94 – 102.

Moision, P. 2006. Kasvanut polarisaatio lapsiperheiden parissa. Teoksessa Kautto, M. (toim.) Suomalaisten hyvinvointi. Jyväskylä: Gummerus. 36 – 56.

Möttönen, S. & Niemelä, J. 2005. Kunta ja kolmas sektori, yhteistyön uudet muodot. Keuruu: Otavan kirjapaino Oy, PS -kustannus. 80 – 104

Ollila, M-R. 2006. Rajat, unelmat ja lapsuus. Teoksessa Hermanson, E. & Martsola, R. (toim.) Aikuinen vanhemmuus, katoavan kasvatuksen jäljillä. 147.

pelastakaalapset.fi

<http://www.pelastakaalapset.fi/fi/toiminta/lastensuojelutyo/tukiperhetoiminta>

Luettu 29.4.2010

Poikkeus A-M., Laakso M-L., Aro T., Eklund K., Katajamäki J. & Lajunen K. 2002. Vanhemmat kouluun, tukitoimintaa vilkkaiden lasten perheille. Teoksessa A. Rönkä & U. Kinnunen (toim.) Perhe ja vanhemmuus, Suomalaisen perhe-elämä ja sen tukeminen. Otavan Kirjapaino Oy: PS –kustannus, 66-160.

Sosiaaliportti. <http://www.sosiaaliportti.fi/fi->

[FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/ehkaisevatyo/tavoitteet/](http://www.sosiaaliportti.fi/fi-) Viitattu 29.4.2010

Sähköpostikysely. Juhani Rantanen ja Mannerheimin lastensuojeluliiton varsinais-suomen piiri ry, Sami Luoto ja Pelastakaa lapset ry, Turun paikallistoimisto, Päivi Rouvali ja Turun kaupunkilähetys ry, Ulla Hohkuri ja Lounais-Suomen mielenterveysseura ry, Nina Kääriäinen ja omaiset mielenterveystyön tukena, lounais-suomen yhdistys ry. Lähetetty 26.3.2010

Tilastokeskus 2008 a. Perheet tyypeittäin 2007. Viitattu 3.3.2010.

<http://www.tilastokeskus.fi/til/perh...>

Timonen, V. 2008. Ageing Societies. Open University Press. 5-30.

Tonttila, T. 2006. Vammaisen lapsen äidin vanhemmuuden kokemus sekä lähiympäristön ja kasvatuskumppanuuden merkitys. Helsingin yliopisto. Käyttätymistieteellinen tiedekunta, soveltavan kasvatustieteen laitos. Väitöskirja. 9-170.

Tähtinen, J. Luentomuistiinpanot. 7.9.2009 Turun Yliopisto, "Tutkimuksen teon perusvaiheet "

vslapset.fi <http://www.vslapset.fi/index.phtml?s=498> Luettu 25.4.2010

Vuorinen, M. , Särkelä, R. , Perälähti, A. , Peltosalmi, J. , Peisa, L. , Londen, P. & Eronen, A. 2005. Vertaansa vailla, ajankohtaiskuva sosiaali- ja terveysjärjestöistä. Gummerus Kirjapaino Oy, Vaajakoski. 111

LIITTEET

Liite 1. Kyselylomake vanhemmille.

Hei,

olen kasvatustieteiden opiskelija Turun Yliopistolta. Teen opinnäytetyötä TUEXI:n tukihenkilötoiminnasta. Minua kiinnostaa erityisesti, mitä mieltä te vanhemmat olette tukihenkilötoiminnasta. Olen tehnyt lyhyen kyselylomakkeen johon toivon teidän vastaavan. Vastaaminen ei vie montaa minuuttia aikaa. Kysymykset liittyvät tukisuhteen aloittamiseen, miten lapsi ja tukihenkilö pitävät yhteyttä ja onko tukihenkilöstä ollut apua lapsellenne tai koko perheellenne.

Vastaukset käsittelen nimettöminä eikä niistä voida tunnistaa henkilöllisyyttänne. Minä, kyselyn tekijä, en ole nähnyt henkilö- tai yhteystietojanne enkä tule niitä saamaan. TUEXI – hankkeen koordinaattorit hoitavat kyselyn lähettämisen ja minä vastaanottamisen. Saan vain täytetyt ja nimettömät kyselylomakkeet.

Kyselyn tuloksia käytetään tukihenkilötoiminnan kehittämiseen entistä paremmaksi toimijaksi, joten jokainen vastaus on tärkeä!

Vastausaikaa on kaksi viikkoa. Ystävällisesti pyydän täyttämään kyselyn, laittamaan sen vastauskuoreen ja postittamaan 31.3.2010 mennessä. Kyselyn tuloksia ja lisätietoja voi kysyä minulta.

Kiittäen ja aurinkoista kevättä toivottaen,

Jenni Vikman
puh. 050 5317 619
e-mail. jenni.vikman@utu.fi

Turun alueen koordinaattori:
Karoliina Kallio puh. 044 5355 160

Salon alueen koordinaattori:
Sirpa Stenström puh. 044 5355 161

TAUSTATIEDOT

Rastita yksi vaihtoehto.

1. Vastaajan sukupuoli

- nainen
- mies

2. Mistä sait tietoa tukihenkilötoiminnasta ensimmäiseksi?

- ystävältä
 - sukulaiselta
 - koulusta
 - sosiaalityöntekijältä tai muulta viranomaiselta
 - lehdestä
 - muualta, mistä?
-

3. Kuinka kauan lapsellasi on ollut tukihenkilö?

- alle 6 kk
- 6 kk – 12 kk
- 1 – 2 vuotta
- yli 2 vuotta

4. Kuinka usein lapsi tapaa tukihenkilöä?

- 1 kerran kuukaudessa tai harvemmin
- 2 kertaa kuukaudessa
- 3 kertaa kuukaudessa
- 4 kertaa kuukaudessa tai useammin

5. Millä muilla tavoin lapsi ja tukihenkilö pitävät yhteyttä?

Rastita yksi tai useampi vaihtoehto. Viimeiseen kohtaan voit kirjoittaa muita yhteydenpitotapoja.

- puhelinsoitto
 - tekstiviesti
 - sähköposti
 - irc- galleria
 - facebook
 - muu, mikä ?
-

TUEXI – tukihenkilötoiminnan onnistuminen vanhemman kokemana:

Arvioi TUEXI - tukihenkilötoiminnan tähänastista onnistumista omasta näkökulmasta. Ympyröi jokaisen väittämän kohdalla mielipidettäsi eniten kuvaava vaihtoehto.

ALOITUS JA TUKISUHTEEN SOLMIMINEN

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
5. Olen saanut riittävästi tietoa tukihenkilötoiminnasta.	1	2	3	4	5
6. Tukisuhteen alussa sovitut yhteiset pelisäännöt ovat selkeitä minulle.	1	2	3	4	5
7. Tukisuhteen alussa sovitut yhteiset käytännöt ovat selkeitä minulle.	1	2	3	4	5
8. Tukisuhteen alussa yhdessä sovitut tavoitteet ovat selkeitä minulle.	1	2	3	4	5
9. Tukisuhde lähti hyvin käyntiin lapsen ja tukihenkilön välillä.	1	2	3	4	5

TUKISUHTEEN TOTEUTUMINEN

10. Lapseni on hyötynyt tukihenkilöstä.	1	2	3	4	5
11. Lapsi on saanut ohjausta tukihenkilöltä.	1	2	3	4	5
12. Lapsi on saanut uuden ystävän/ystäviä tukihenkilön myötä.	1	2	3	4	5
13. Lapsi on saanut apua koulunkäyntiin liittyvissä asioissa.	1	2	3	4	5
14. Lapsi on tutustunut uuteen harrastuksen tukihenkilön kanssa.	1	2	3	4	5
15. Lapsi on saanut tukea asioimiseen, esimerkiksi kaupassa tai Kelassa.	1	2	3	4	5
16. Lapsi on voinut jutella tukihenkilölle mieltään askarruttavista asioista.	1	2	3	4	5
17. Olen yhteydessä tukihenkilöön muutoinkin kuin nuoren kautta. (esim. puhelimitse)	1	2	3	4	5

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
18. Minun ja lapseni suhde on parantunut tukihenkilön myötä.	1	2	3	4	5
19. Myös minä, vanhempana olen hyötynyt siitä, että lapsellani on tukihenkilö. Jos vastasit kyllä, miten olet hyötynyt siitä, että lapsellasi on tukihenkilö?	1	2	3	4	5

20. Koko perhe on hyötynyt siitä, että lapsella on tukihenkilö. Jos vastasit kyllä, miten perhe on hyötynyt lapsen tukihenkilöstä?	1	2	3	4	5
---	---	---	---	---	---

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
TUKISUHTEEN SEURANTA					
21. Tiedän riittävästi siitä, mitä nuori ja tukihenkilö tekevät keskenään.	1	2	3	4	5
22. Tavoitan TUEXI - hankkeen koordinaattorit tarvittaessa.	1	2	3	4	5
23. Voin ottaa yhteyttä tukihenkilöön tarvittaessa.	1	2	3	4	5
24. Yhteistyö tukihenkilön kanssa toimii hyvin.	1	2	3	4	5

TUKISUHTEEN PÄÄTTÄMINEN

	Täysin eri mieltä	Jokseenkin eri mieltä	Ei samaa eikä eri mieltä	Jokseenkin samaa mieltä	Täysin samaa mieltä
25. Tukisuhteen lopettamisesta olisi hyvä päättää yhdessä. (lapsi, vanhemmat, koordinaattori ja sosiaalityöntekijä)	1	2	3	4	5
26. Toivoisin että tukihenkilö kulkisi lapseni rinnalla niin pitkään kuin mahdollista.	1	2	3	4	5
27. Minut otetaan hyvin huomioon tukisuhteeseen liittyvissä asioissa.	1	2	3	4	5
28. Minut otetaan hyvin huomioon tukisuhteeseen liittyvissä päätöksissä.	1	2	3	4	5
29. Voisin suositella tukihenkilötoimintaa muillekin.	1	2	3	4	5

Liite2. Sähköpostikysely Varsinais-suomen lastensuojelujärjestöt ry:n tukihenkilötoiminnan toteuttajille.

Hei,

olen Jenni Vikman ja opiskelen Turun Yliopistolla kasvatustieteitä. Teen parhaillaan proseminarityötäni yhteistyössä TUEXI – hankkeen kanssa. Tutkin tukihenkilötoimintaa lasten vanhempien näkökulmasta. Taustatiedoksi kokoon kaikki tukihenkilötoiminnan palvelukartalla olevien yhdistysten tukihenkilösuhteiden määrän vuonna 2010 keväällä.

Nyt ystävällisesti pyydän, voisitteko lähettää teidän yhdistyksen tukisuhteiden lukumäärän? Tämä olisi arvokas tieto minulle opiskelujen kannalta ja varmasti myös mielenkiintoista Teille tietää tarkka kokonaismäärä, ellei jollakulla ole siitä jo tietoa.

Vastaan myös mielelläni lisäkysymyksiin aiheeseen liittyen jos on tarvetta.

Lukuja odotellen ja aurinkoista kevättä toivottaen,

Jenni Vikman

puh. 050 531 7619